

GİRİŞ

1. PROBLEM

Dil, insanların duygu ve düşüncelerini dışa vurma için kullandıkları bir araçtır. İnsanlar duygu ve düşüncelerini anlamlandırmak ve zihninde var olanın ne olduğuna karar vermek için önce düşünürler. Düşünce sürecinin sonucu olarak ortaya çıkan verileri dildeki kelimelerle ifade ederler. Bu sürece kısaca dışa aktarım süreci diyebiliriz. Eğer dışa aktarım süreci tamamlanmayıp, düşünce kelimelere dökülmemişse, düşüncelerimizi günlük yaşantımıza aktarmamız ve başka insanlarla paylaşılmasını sağlamamız imkânsız olacaktır.

İnsanlar kelimelere döktükleri düşüncelerini beden dilini saymadığımız takdirde iki şekilde dışarıya aktarırlar: Yazıyla veya sözle. Sözle dışa vurma ve yazıyla dışa vurma temelde birbirinden ayrılmaktadır. Her iki tarzında meydana geliş farklı zihinsel süreçten geçmektedir. Bu sebeple ifade edilen düşünceyi tam anlamıyla kavrayabilmek için bireylerin ve dilin kelime servetini göz önünde tutmak gerekir.

Milletler, hangi dil eğitim sistemini benimserse benimsesinler esas amacın bireyin kelime servetini geliştirmek ve artırmak olduğunu unutmamalıdır. Bunun dışında bir amaçla hareket etmek o dilin sözcük varlığının fakirleşmesi için bir sebeptir. Öncelikle var olan kelime serveti iyi araştırılmalı, gelecek kuşaklara aktarılacak olan kelime kapasitesi iyi tahlil edilmelidir. Kelime servetini artırmak isteyen bir birey öncelikle önceki kuşaklardan beri hazır gelmiş olan kelime servetinin farkında olmalıdır. Daha sonra var olan kelime servetinin üzerine yenilerini ekleyebilir. Bunu yaparken de şu anki düzeyinin ve gelecekte var olacak yaşantısının sınırlılıklarını ve niteliklerini iyi bilmelidir.

Yazıyla ve sözle aktarım farklı zihinsel süreçler içermektedir. Sözlü anlatım sırasında bireyler uzun bir düşünce süreci yaşayamazlar. Hızlı düşünüp, düşüncelerini hızla kelimelere dökerler. Bu süreçte kullandıkları kelimeler yazılı anlatıma oranla daha özensiz ve daha karmaşık olmaktadır. Anlatılmak istenen, sınırlı sayıda kelimeyle tam olarak ifade edilmek istenene nispeten uzak bir biçimde aktarılır. Fakat yazılı anlatım bu düşünce sürecinden biraz farklıdır. Bireyler düşüncelerini sözlü anlatıma oranla daha uzun bir düşünce sürecinden geçirdikten sonra kelimelere dökerler. Bu sebeple düşünceyi aktarmak için kullanılan kelimeler daha özenli seçilir. Bu süreçte, anlatılmak istenenin karşılığı olan kelimeler, anlatılmak istenene daha uygundur. Bu sürecin bir sonucu olarak ise bireyler arası iletişim daha anlaşılır hale gelir.

Bu farklılığın doğal bir sonucu olarak, bireylerin yazıyla ve sözle aktarımda kullandıkları kelime servetleri farklılık göstermektedir. Bireyler eğer bu anlatım biçimlerinde kelime bazında bir sorun yaşıyorlarsa bunun sebebini çeşitli etmenler oluşturur. Yanlış dil politikaları, aktarımdaki yanlışlıklar, bireylerin yaşam alanları vb. etmenler kelime hazinesinin kullanımını ve aktarımını güçleştirebilir veya sorunlu hale getirebilir. Bu farklılıkların sebeplerinin bilinmesi farklılığın boyutlarının ortaya konması adına yeterli değildir. Bu çalışmada ilköğretim 5. sınıf düzeyindeki öğrencilerin yazılı anlatımda hangi düzeyde bir kelime servetine sahip oldukları tespit edilmeye çalışılacak ve gelecekte yapılacak çalışmalara mukayese imkânı sunacaktır.

Kelimeler bir dilin temel yapı taşlarıdır. O dili konuşan bireyler sahip oldukları kelime sayılarına oranla konuştukları dile hükmederler. Ülkelerin ana dili öğretiminde kullandıkları hedeflerden biri de eğitim sürecinde yer alan bireylerin kelime servetlerinin artırılmasıdır. Bu sebeple bu hedef iyi anlaşılmalı ve uygulanmalıdır. Eğitim sürecinde yer alan bireylerin kaç kelime konuştukları, düşüncelerini ne derece aktarabildikleri ve kelime artırımında karşılaştıkları sorunlar iyi araştırılmalıdır. Çalışmamızda bu etmenlerden kontrol altına alabildiklerimizi değerlendirmeye bir ölçüt olarak almaya çalıştık.

Çalışmamızda yer alan verileri cinsiyet, sosyo ekonomik düzey ve yazım türü olarak üç ana başlık altında değerlendirmeye çalıştık. Daha önce yapılmış çalışmalar ile hazırladığımız çalışmanın verilerinin sonraki çalışmalara ışık tutması amacıyla karşılaştırılması yapılmıştır.

2. ÇALIŞMANIN AMACI

Çalışmanın amacı, Düzce ili Akçakoca ilçesindeki 5. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımda kullandıkları aktif kelime servetini tespit etmektir.

3. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Hayvanlarla insanları birbirinden ayıran en önemli unsur, insanların düşünme yetisine sahip olmasıdır. Düşünme insanlar için sahip oldukları en önemli yetidir. Dolayısıyla insanlar yaşamlarını devam ettirmek için düşünmeye ihtiyaç duyarlar. Düşünen insan düşüncelerini paylaşmak için kelimeleri kullanır. Bunu bazen sözlü olarak yapar bazen de yazılı olarak yapar.

Sosyal bir kimliğe sahip olan insan diğer bireylerle anlaşabilmek, onlara düşüncelerini anlatabilmek ister. Anlaşma yolu olarak ise ortada sadece kelimeler vardır. Ancak kelimeler belli bir disiplin altında olmazsa düşünüleni anlatmak gayet zordur. İnsanlar bu sorunu çözmek için, anlaşma frekansı sağlamak için dili kullanırlar. Kelimelerin disiplin altına alınmış haline kısaca dil denebilir. Dil bazen karşımıza yazılı bazen de sözlü olarak çıkar. Bu etkinlikler ancak kelimeler vasıtasıyla olur. Kelimeler ise dilin temel taşıdır. İnsanlar kelimelerle düşünür kelimelerle yazar. Bu sayede diğer insanlarla etkileşim kurar. Onlara düşüncelerini anlatır. Düşüncelerin sağlıklı biçimde aktarımı sahip olunan kelime servetine bağlıdır.

Kelime serveti, dili kullanan bireylerin düşüncelerini aktarabilmesi için son derece büyük önem arz eder. Milletler kendi dillerine sahip çıkmak adına eğitim sistemleri geliştirmişlerdir. Bu sistemler temelde dilin gelecek nesillere aktarımını içerir. Ancak hep aynı kapasiteyle değil değişen dünyaya ayak uydurarak, dilin kapasitesini artırarak aktarmayı hedefler. Bu artırımın sağlanması için öncelikle sahip olunan servetin farkına varılmalıdır. Bu da o alanda yapılacak araştırma çalışmalarına bağlıdır.

Eğitim sürecine hükmeden eğitimcilerin, öğrencilerinin ne düşündüklerini ve neyi ne kadar düşündüklerini anlayabilmeleri gerekir. Bu süreç sağlıklı olduğu zaman, gelecekte planlanacak eğitim sistemleri için bir çıkarım niteliği taşır. Bu sürece kaynaklık edecek kavram ise kelime servetidir. Kelime serveti üzerine yapılmış çalışmalar ise bu sürece ışık tutar.

Türk dilinin gelecek kuşaklara aktarılması için de bu doğrultuda çalışmalara ihtiyaç vardır. Öncelikle her eğitim kademesindeki bireyin bu uğurda çalışması gerekmektedir. Çalışmamız bu sürece bir katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

ALAN LİTERATÜRÜ

1. DİL

Varlıklar âlemi içinde insanı yücelten, akıldan sonra insana bahşedilmiş olan en üstün vasıf şüphesiz ki dildir. Dil, öncelikle insanların zihinlerinde oluşturdukları duygu ve düşünceleri diğer insanlara aktarmak için kullandığı bir aktarım vasıtasıdır. Bu aktarım sonrası insanlar, karşılıklı iletişimi yine dil ile sağlarlar. Bu sebeple iletişim denilen söz dizgeleri bütünü dil sayesinde insanlar arasında var olmaktadır.

“Çok geniş anlamıyla dil; düşünce, duygu ve güdüleri, doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak bildirmeye yarayan bir anlatım aracıdır. Bu tanım, bütün canlıların kendi aralarındaki bildirişimlerle ilgili işaret sistemlerini olduğu kadar, insanlar tarafından doğanın ve eşyanın ortak kalıplar halinde manalandırılması olgularını da kapsamaktadır(Evliyaoğlu,1973:27).”

İnsanlar arası iletişimi sağlayan dil, ona hâkimiyetimiz ölçüsünde duygu ve düşüncelerimize tercüman olmaktadır. Buna göre “ Dil, insan için bütün kapıları açan büyülmüş bir anahtardır. Dil, düşüncenin aracı, duygu ve hayal dünyasının kapısıdır. Dil ruhu okşayan armoni ve ahenk, gönülleri süsleyen rengârenk boya, duygu ve sezgiyi besleyen besin değeri yüksek gıdadır(Karakuş,2002:230-238).”

Dil, sadece insanların duygu ve düşüncelerini aktarmakla yetinmez. İçinde var olduğu toplumun, yaşadığı dönemin bütün özelliklerini gelecek kuşaklara aktarmaktadır. Bunu yaparken de kendini yenilemek zorundadır. Aynen bir ağacın sonbaharda eski yapraklarını döküp, baharla yani yeni bir dönemle birlikte kendini yenilemesi gibi düşünebiliriz. Eğer aksi bir durum yaşanırsa nice unutulmuş dil sistemleri gibi unutulur gider. Bu bağlamda dil yaşayan bir varlıktır diyebiliriz. Buna göre “Dil insanlar arsında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta kendine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen

zamanlarda atılmış bir gizli anlaşmalar sistemi, seslerden örölmüş içtimai bir müessesedir(Ergin,1985:3).”

Yüzyıllardır sahip olduğumuz dil müessesinin yaratılışla mı, yoksa sonradan bizim oluşturduğumuz bir sistem mi olduğu tartışması halen devam etmektedir. Dili insanların zihin haritasının dışı vurumu olarak gören filozoflar, dilin yaratılışta insanlara bahşedildiğini, yaratıcının insanlara değeri ölçülemez bir lütfu olduğunu söylerler. Zaten dil insanların bir meclise toplanarak ortak karar vermesi sonucu ortaya çıkmış bir sistem değildir. Dil, yüzyıllardır insanların duygu ve düşüncelerini anlatmak ve bu düşünceleri diğer insanlarla paylaşmak için kullandığı, bunu yaparken de her geçen sene üzerine yeni bir öge koyarak günümüze aktardığı yaşayan bir varlıktır. Bu sebeple dil denilen iletişim aracı bir anda ortaya çıkmış bir şey değildir. Buna göre, “Dil insan tarihinin her hangi bir çağında, belli bir topluluğun veya toplulukların içinde, kamunun kullanmasıyla evrim geçirerek saymaca değeri kazanmış ve tanımlanabilir bir duruma gelmiş sistemlere göre düzenlenip telaffuz edilen boğumlu seslerden meydana gelmiş bir anlatım ve anlaşma aracıdır(Sapir,1983:49). Bu durumda dil iradeli olarak bir simgeler aracılığı ile düşünce, duygu ve isteklerin iletişimde kullanılan, içgüdüsel olmayan, yalnızca insana özgü bir yöntemdir(Sapir,1983:55-56).

Bu bilim adamının düşüncesinin günümüze kadar aktarıla gelmesi yine dil sayesinde olmaktadır. İnsanlar ürettikleri bilimi de dil ile gelecek nesillere aktarırlar.

Milletlerin sahip oldukları kültürlerin günümüzde de var olabilmesinin temelinde, sahip oldukları özellikleri günümüze dil ile aktarmayı başarmalarından kaynaklanmaktadır. Nesiller boyu aktarıla gelmiş olan dil, aynı zamanda içinde yaşadığı kültürü de yılların ötesine taşır. Toplumun en büyük dayanağı dildir. Bir toplumu ayakta tutan, toplumun varlığını sağlayan, devamlılığını temin eden, toplumda sarsılmaz bir birlik yaratan müessese olarak dilin oynadığı rol hem çok büyük hem de çok önemlidir. Bu bakımdan dil, ferdi ehemmiyetinin yanında, milleti teşkil eden unsurların da basında gelir; bir milleti, bir kavmi bazen tek basına ayakta tutar, milli birliği muhafaza ederek, onu yok olmaktan, eriyerek başkalaşmaktan kurtarır.

İnsanların duygu ve düşüncelerini aktarmada, kültürlerinin devamını sağlamada, bilimi devam ettirmede dili kullanması dilin bizim için ne derecede önemli olduğunu göstermektedir.

2. DİL DÜŞÜNCE BİRLİKTELİĞİ

Düşünmek, insanı hayvandan ayıran, yeryüzünde insana bahşedilen en büyük yetidir. İnsanlar düşünmedikleri ve bunu dışa aktaramadıkları sürece hayvandan farklı bir yaratık olamamaktadırlar. Bu sebeple insanlar duygu ve düşüncelerini dışa aktarabilmek için dili kullanırlar. Dil ise kelimelerle var olur. O zaman insanlar dili oluşturan kelimelerle düşünürler. Uygur meseleyi şöyle yorumlar: “Sözcükler ortamından ötede hiçbir düşüncem yok. Dilim düşüncemi düşüncem de dilimi yoğuruyor. Bir ayrılmazlık var dilimle düşüncem arasında. Bu arada çok kez dilim bana kılavuzluk ediyor düşünürken(Uygur,1962:100).

Düşüncenin temelini kelimeler oluşturmaktadır. İnsanlar düşündüklerini kelimeye dönüştürdükten sonra onu diğer insanlara aktaracak çeşitli yöntemler kullanırlar. Bunu ya yazılı ya da sözlü olarak yaparlar. Ancak yapacakları aktarımın kalitesi kullandıkları kelime çeşitliliğine bağlıdır.

“Tefekkür, düşünce ve ilimle irtibat hâindedir. Bütün bunlar da dil vasıtasıyla gerçekleşir. O hâlde dildeki incelikleri, zihnimizin kesbi ve vehmi ilimleri tahsil etmekle nasıl olgunlaştığımızı ve sosyal bir çevrede ne tür iletişimler kurduğumuzu tahlil edersek, tefekkürün mahiyetini ve eğitimden ne anlamamız gerektiğini keşfedebiliriz(Alan,2006:3).”

Düşünce ve kelime birleştiğinde fikirler açığa çıkmaktadır. Fikirler ise yaşanan çağı aydınlatacak bilgiyi ortaya çıkarmaktadır. Bilgi ise bilimi meydana getirir. Bilim her geçen gün gelişen ve gelişmeye devam eden bir kavramdır. Dolayısı ile bilim gelişirken yeni kavramlar ortaya çıkarmaktadır. Bu kavramlar tabi

ki dildeki kelimeler ile anlamlandırılır. Dil bu sayede biliminde gelişmesine ve bir sonraki güne taşınmasına yardım eder.

“Bir toplumun bilim ve fikir zenginliğine kavuşabilmesi, tefekkürünün gelişmesi ile dili arasında çok güçlü bir bağlantı vardır. Ancak gelişmiş bir dille üst düzeyde bilim ve tefekkür yapılabilir. Bunun yanında, toplumda bilim ve tefekkür geliştikçe ortaya yeni kavramlar çıkar ve bu kavramları ifade etmek için yeni kelimelere ihtiyaç duyulur. Böylece, bilim ve tefekkür dili araç olarak kullanırken, gelişen bilim ve tefekkür de dilin gelişmesine katkı sağlar. Bu durumda, bilim ve tefekkürün dil ile çok sıkı bir bağlantı içinde olduğu görülmektedir(Öner,1989:11-14).”

Bir ülkenin dil programının da ana hedefi kelime öğretmek olmalıdır. İnsanlar kelime kapasiteleri kadar bilim üretir ve düşünürler. Derin ve salt düşünceye ancak kapasitelerini artırarak ulaşabilirler. Dil ve düşünce iç içe geçmiş durumdadır. Bu sebeple programların uygulayıcısı öğretmenlere düşen ise öğrencilere bol bol kelime öğretmektir. Ancak bu yolla başarıya ulaşılabilir.

3. DİL KÜLTÜR BİRLİKTELİĞİ

Bir milletin var olabilmesi ve varlığını devam ettirmesi bir takım unsurların devamlı aktarımına bağlıdır. Bunların başında kültür gelir. Kültür içerisinde en önemli taşlardan biri dildir. Dil, kültür unsurlarının başında gelir. Çünkü dil olmadan öteki unsurların meydana gelmesi mümkün değildir. Dil bir milletin ses dünyasıdır. Her millet kâinatı değişik şekillerde algılamış ve yorumlamıştır. Aynı zamanda dil kültüre ait bütün değerleri bünyesinde barındıran bir kültür hazinesidir. Bir dil, onu kullanan milletin kafa yapısını, nasıl düşündüğünü, zihninin nasıl çalıştığını ve mantığını ortaya koyar.

“Milli his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin milli ve zengin olması, milli hissin inkişafında başlıca müessirdir. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir; yeter ki bu dil şuurla islensin. Ülkesini, yüksek istiklâlini korumayı bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır(Afetinan,1969:362).”

“Dil kusurlu olursa, sözcükler düşünceyi iyi anlatamaz. Düşünce iyi anlatılamazsa, yapılması gereken şeyle doğru yapılamaz. Ödevler gereği gibi yapılmazsa, töre ve kültür bozulur. Töre ve kültür bozulursa, adalet yanlış yola sapar. Adalet yoldan çıkarsa, şaşkınlık içine düşen halk ne yapılacağını, isin nereye varacağını bilmez; iste bu yüzdendir ki hiçbir şey dil kadar önemli değildir(Demir, Sarı, Şengül, 1999:6)”

Bir milleti millet yapan yine dildir. Millet olma özellikleri arasında bağdaştırıcı olan şüphesiz ki dildir. Toplum bir binaya benzetirsek, dil bu binanın taşları arasındaki çimento gibidir. Ayrıca, o çimento o binanın ortak değeridir. Dil aynı zamanda toplum olabilmiş insan topluluklarının ortak değeridir. İnsanları bir arada tutan ana unsurlardandır dil.

“Bir insan topluluğu, hangi şartlar altında birlikte yasama isteği duyar? Kullandıkları kavramlar arasında fark olup olmadığını bilmeyen, üstüne üstlük bunu merak da etmeyen, bunu bir sorun olarak görmeyenlerin bir arada yaşamaları imkânsızdır. Bu insanlar sürekli olarak çatışacaklar, fakat çatışma nedenlerini kavram uyumsuzluğuna değil bambaşka nedenlere bağlayacaklardır. Bu tür insanlar ve onlardan oluşan toplumlar, toplu yaşamın dayanışmasından yararlanamaz ve birlikte yaşamının değerini anlayamazlar. Bu toplumların, kavram bütünlüğü olgusunun önemini farkına varmış olanlarca yutulması kaçınılmazdır(Titiz,2007:1).

Dil, sahip çıkıldığında geleceğin garantisi; sahip çıkılmadığında ise sonun başlangıcı olur. Diline sahip çıkan uluslar yüzyıllarca varlıklarını devam ettirmişlerdir. Günümüzde yabancı dil öğretimi ile yabancı kültür öğretimi birbirine karıştırılmaktadır. Dil öğreniyim derken, dilini öğrendiğin milletin kültürünü öğrenmek sahip olunan değerleri yavaş yavaş kaybetmektir. Bu yavaş yavaş yok olmayı beraberinde getirir. Çünkü toplumu oluşturan bireylerin arasındaki bütünlüğünün yok olması demek o toplumun zamanla benliğini yitirip yok olması demektir. Atalarımız dilimize yerince sahip çıkmışlar ve bize kadar ulaştırabilmişlerdir. Orta Asya’da yaşayan milletlerden en üstünü şüphesiz ki Türkler’dir. Zamanla egemenliklerini geliştirerek Anadolu’ya kadar gelmişler ve

buradan dünya medeniyeti olmuşlardır. Bu açılım sırasında Türkçe önemini korumuş ve Türkler'in birlik bütünlüğünü devam ettirmesini sağlamıştır. Türkler'in bu dil olarak ta üstünlüğü Orta Asya'da boy olarak yaşayan her milletin Türk olarak nitelenmesine sebep olmuştur. Diline sahip çıkmayan toplumlar ise zamanla yok olmuş veya başka milletlerin boyunduruğuna girmişlerdir. Ünlü düşünür Konfüçyüs bunu şöyle yorumlar: "" Eğer bir ülkede yönetici olsaydınız, ilk iş olarak ne yapmak isterdiniz?" diye sordular. "Kuşkusuz ilk iş olarak dili düzeltirdim." diye karşılık verdi. Dinleyiciler şaşkırdılar: "Niçin?" dediler. Konfüçyüs'ün karşılığı şöyle oldu: "Çünkü" dedi, "eğer dilde bozukluk varsa, söylenen şey, söylenmek istenen anlatmaz; eğer söylenen istenen anlamı yansıtmazsa, yapılması istenen şey yapılmaz; eğer istenen yapılmazsa, ahlak ve sanat bozulmaya uğrar; eğer ahlak ve sanat bozulursa, adalet doğru yoldan çıkar; eğer adalet doğru yoldan çıkarsa, halk çaresiz bir bunalıma sürüklenir. Sonunda söylenen söz hakkında doğru karar verme fırsatı kalmaz. Böyle bir durumu önlemek, her şeyden önemlidir(Aslan,2008:3)." Ulu önder Mustafa Kemal bu konuda şu sözleri söyler:"Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir. Dilin millî ve zengin olması, millî hissin inkişafında [gelişmesinde] başlıca müessirdir [etkendir]. Türk dili, dillerin en zenginlerindedir. Yeter ki bu dil şuurla işlensin. Ülkesini, yüksek istiklâlini korumasını bilen Türk milleti, dilini de yabancı diller boyunduruğundan kurtarmalıdır(Aslan,2008:3)."

Kişiler dilini öğrenirken ilk önce onun kurallarını değil, içerdiği kültürel öğeleri öğrenmelidir. Alt nesilden bu emaneti devralmalıdır. Bundan sonraki gelişmeler kendiliğinden gelmektedir.

4. KELİME SERVETİ

Dili oluşturan kelimelerdir. İnsanlar dil ile düşünür, dil ile duygu ve düşüncelerini aktarır. Geçmişten devraldıkları kültürlerini gelecek kuşaklara yine dil ile taşırlar. Dili ise kelimeler oluşturur. Bu faaliyetleri yapabilmeleri için dili oluşturan kelimeleri kullanmak zorundadırlar. Bu kelimelerden oluşan anlatım gücüne ise kelime serveti denmektedir.

Öncelikle kelime servetini oluşturan kelimenin ne olduğuna bakmakta fayda vardır. “Kelime, manası olan veya gramer vazifesi bulunan ve tek başına kullanılan ses veya sesler topluluğudur(Ergin,1985:95). Ergin’in tanımında da görüldüğü gibi kelimeler manası olan, sesler bütünüdür. İnsanlar düşündüklerini başka insanlara aktarıırken kelimelerin fiziksel halini değil anlamsal özelliklerini kullanırlar. Bu sebeple önce mana gelir; sonra görevleri gelir.

İnsanlar birbirleri ile anlaşım iletişim sağlayabilmek için kelimelerin anlamlarında hem fikir olmak zorundadırlar. Bu kuralı sağlayacak olan kullandıkları ortak kelime servetleridir. Kelime servetleri ne kadar geniş ve ortak olursa insanlar o derece kolay iletişim sağlayabilirler. Tosunoğlu bu konuya şöyle değinir: “Aynı dili kullanan insanların birbirini anlaması için ortak bir kelime servetine ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç temel kelime servetinin belirlenmesini zorunlu kılmaktadır O halde temel kelime serveti ile kastedilen kavrama dikkat çekmek, eğitim - öğretimdeki yeri ve önemini dile getirmek gerekmektedir. İnsanın doğduğu andan itibaren karşılaştığı ve çevresinde hazır bulduğu kelimeler, bu kelimelerin çağrıştırdığı kavramlar, kelimelerin oluşturduğu kalıplaşmış ifadeler kelime servetini meydana getirir(Tosunoğlu,2007, www.egitim.aku.edu.tr).”

Kelimeler anlam özellikleri kazandıktan sonra kelimeleri kullanan bireylerin kelime servetini meydana getirirler. Kelimenin tanımından yola çıkarsak kelime serveti de bu anlamları ortak kelimelerin bir araya gelmesinden meydana gelmiş, bireyler arası iletişimi sağlayan kelime bütünüdür, diyebiliriz. Celal Demir kelime servetini şu şekilde tanımlamaktadır: “Türkçe sözlükte, kelime serveti “söz varlığı” maddesinde “Bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, vokabüler, kelime hazinesi” biçiminde tarif edilmektedir. Söz dağarcığı ise “Bir dilde kullanılan veya bir kimsenin bildiği, kullandığı sözlerin bütünü, söz varlığı, vokabüler, kelime hazinesi” biçiminde tarif edilmektedir. Görüldüğü gibi sözlüğümüzde “bir kişinin bildiği kelimeler”(kişisel kelime serveti) ile “bir dildeki bütün kelimeler” (millî kelime serveti) birbirinden çok farklı durumlar olmasına rağmen aynı terimle ifade edilmiştir. Çünkü biz Temel Söz Varlığı Kavramı’ndan yeni yeni söz etmekteyiz. Konuyla ilgili yeni çalışmalarda bu durumlar farklı terimlerle karşılanmaktadır: Bir kişinin, konuşmalarında ve yazılarında anlamını bilerek kullandığı kelimelerin toplamına “aktif kelime serveti”; kişinin

okuduğu ve işittiği zaman anlamını çıkarabildiği; ama kendi cümlelerinde kullanamadığı kelimelerin toplamına ise “pasif kelime serveti” denmektedir. “Pasif (edilgen) dil, bireyin dinlerken, okurken anladığı, anlamını bildiği kelimelerden, aktif (etkin) dil ise bireyin Konuşma eylemlerine yansıyan kelimelerden oluşur(Demir,2006:209).” İdris Karakuş ise: “ Bir dilde kullanılan kelimelerin hepsine ve ifade gücüne kelime hazinesi/dağarcığı/serveti denir(Karakuş,2000:127).” şeklinde tanımlamaktadır.

Tanımların ortak özelliklerine bakacak olursak, yapılan tanımlarda insanların kullandıkları ve kullanmadıkları tüm kelimeler kelime servetinin içine girmektedir. Bu da aktif ve pasif kelimelerin tamamını dâhil etmek anlamına gelmektedir.

Aktif kelimeler insanlar tarafından günlük hayatta yoğun olarak kullanılan kelimelerin tamamını kapsar. Bu sebeple milletler kelime servetlerini oluştururken ve korurken daha çok kullandıkları aktif kelimeleri kaybetmemek zorundadırlar. Oluşturulan kelime servetlerine daha fazla sahip çıkmak zorundadırlar. Bu konuda Musa Çifci ve Celal Demir şöyle demektedir: Sözlüğün bütün kelimelerini bilmek, ortak paydadan çok pay alındığını göstermez. Önemli olan, payı aktif hâle getirmektir; birey, bildiği kelimeleri uygulamaya aktarabilmelidir. Bildiğimiz her kelimeyi tabi olarak kullanmayız. Söz gelimi, Sümer dili uzmanı, Sümerce kelimeleri iletişim unsuru olarak kullanmaz; aynı şekilde Klâsik Türk Edebiyatı uzmanı, Fuzuli'nin kelimeleri ile diyalog kurmaz. Bunlar gibi tanıma, anlama maksadıyla yararlandığımız kelimeler “pasif kelime serveti”mizi oluşturur; duygu, düşünce, hayal, merak ve kabullerimizi aktarmakta kullandığımız kelimeler ise “aktif kelime serveti”mizdir(Çifci,1998:66).

“Kişinin aktif kelime serveti ile pasif kelime serveti arasındaki fark büyükse eğitiminde büyük sorun var demektir; çünkü bu durum, dinlediğini ve okuduğunu anlayan, ama derdini anlatamayan bir insan tipi ortaya koyuyor. Bu olumsuzluk, eğitim kurumlarımızda maalesef çok açık görülmektedir. Çocuklarımız derslerini dinlerken öğretmenlerini anlayabilmekte, yasayan Türkçeyle yazılmışsa, okuduklarını da anlayabilmektedirler. Ancak anlatma (yazma ve konuşma) konusunda sıkıntıları vardır. Düşünceleri hangi kategoride ve hangi alanla ilgili olursa olsun, onları bildik kelimelerle, beylik sözlerle anlatmaya çalışmaktadırlar(Demir,2006:3).”

Bir dilin büyüklüğü o dildeki kelime serveti ile ölçülür. Ne kadar çok kelime varsa o kadar çok anlam ve algılama var demektir. Ancak biz ihtiyaç olduğunda anlamı karşılayabilmek için ya yeni bir kelime türetiriz ya etkilendiğimiz kültürlerden kelime alırız. Bu kelimeler de kelime servetimize dâhil olur. Zamanla bizim kelime servetimizin bir parçası olurlar. Ancak bu şekilde yapılan alışverişlerde çıta fazla abartılmamalıdır. Bulunan her yeni kavramı başka bir milletin sözlüğünden almaya kalktığımızda kendi dilimize ait kelime servetinden bahsedemeyiz. Değişen dünyada dil ile ilgili gelişmeler takip edilmez ve yeni gelişmeler milli süzgeçten geçirilmeden kabul edilirse kendimize ait bir dilden dolayısıyla kültürden bahsetmek yanlış olur. Çifci ve Üstüner bu konuya şöyle yaklaşmaktadır:

“Türk dilinin tek bir sözcüğe yüklediği binlerce anlam vardır. Bu nedenle yazılı ve sözlü anlatımlarda binlerce anlam içeren sözcükleri tek bir sözcüğe indirgemek yanlış olacaktır. Örneğin; göz kelimesi “ Bir göz evde oturuyorlar.” “Çekmecenin gözüne bak”, “Aferin! Gözüme girdin.”, Son günlerde gözümde düştü.”, “her işte hakkaniyet gözetmelisin.”, “Bu çocuk, bizim ilk göz ağrımız” vb. gibi Türk dilinde bulunan kelimelerin anlam derinliği ve tek bir sözcüğün onlarca kavramı ifade kabiliyeti Türkçenin kelime hazinesindeki nicelliği göz önüne alarak değerlendirme yapanları büyük bir yanılgıya düşürecektir. “ Türkçenin bilim dili olamayacağını veya fakir bir dil olduğunu ileri sürenlerin dayandığı ilk nokta, kelime varlığımızın yetersiz olduğu düşüncesidir. Sözlüğümüzün 50 bin civarındaki kelime kadrosunu İngilizce ile kıyaslayanlar, “Türkçe zengin bir değildir.” Şeklindeki kanaatlerini ispatladıklarını sanırlar. Oysa “bu acele verilmiş hüküm” bir dilin gücünü sadece o dildeki kelime sayısı ile ölçmek demektir ki böyle bir kabul, dil bilimine göre tamamen yanlıştır. Sözlükte yer alan kelimelerin sayısına dayalı bir karşılaştırmada durum, Türkçenin tarih boyunca ve bu gün şuurlu bir şekilde işlenmesinden dolayı Türkçenin aleyhine görüldüğü için, iddia sahiplerini haklıymış gibi gösterebilir. Nitekim Türkçenin bugünkü durumuna ilişkin değerlendirme yapanlar bu kaygılarını dile getirirler: Türkçe bu asrın başında 100 bin kelimelik dev bir dil iken şimdi 20 binlere düşmüştür. Oysa bu asrın başında 80 bin civarında olan İngilizce şimdilerde 400 binin üzerinde bir kelime hazinesine sahiptir. Dil bayramındaki bir konuşmasında Hamza Zülfikar, “80 bin kelimelik Osmanlı kamuslarından 1940’da 15 bin kelimelik Türkçe Sözlük’e geldiği bir gerçektir.” Şeklindeki ifadesiyle, karşılaştırma amacı gütmeyen, sadece Türkçenin 1940’lı yıllarda meydana gelen hızlı değişimden dolayı içine düştüğü durumu haklı olarak belirtiyor(Üstüner, www.türkçeegitimi.com:2007).”

“Bilim, teknoloji ve sanattaki ilerlemelerin, değişmelerin hızla devam ettiği bir çağda yaşıyorsa, lügatler zayıf dahi olsa, bu gelişmelere ve değişimlere yakın olmak istenir. Bu isteğin gerçekleşmesi hızlı ve dikkatli bir takibi gerektirir. Bu durumda takibin devamını temin edecek kelime ve kavramlar kâfi değilse ortaya çıkan yeni mana ve kavramlar da mevcut kelimelere yüklenir. Bilhassa sosyal konu ve sahalarda bu tür mana yüklenmelerini takip ve kontrol etmek çok zordur. Bazı kavramlar neredeyse herkesin zihninde farklı manalar taşımaya başlar(Çifci,1991).”

Kelime serveti bir milletin sahip olduğu milli değerlerin başında gelmektedir. Bizler yani eğitimciler bu servete gereken önemi göstermeli, yeni kuşaklara bize ait bir kelime serveti bırakmalıyız. Var olan kelime servetleri araştırılmalı ve düzenlenmeli, gelişen çağa uygun sürekli yenilenmelidir. Genelde de bahsettiğimiz gibi kültürün temel taşı ve taşıyıcısı dildir. Dil kültür demektir. Kültür gelecekte var olma demektir. Kültürsüz yani dilsiz millet varlığını sürdüremez.

5. KELİME SERVETİNİN EĞİTİM VE ÖĞRETİMDEKİ YERİ

Kelime serveti ifade özgürlüğüdür. Bireyler kelime bilgileri ölçüsünde düşünür ve düşündüklerini bu bağlamda yansıtır. Yansıtılan her fikir ve düşünce o dilin kelimeleri ile meydana gelmiştir. Ülkemizde ve dünyada eğitimin temel unsuru sahip oldukları kelime servetlerine dayalıdır. Sahip olunan kelime servetinin hangi kanun ve kurallara binaen öğretilmesi gerektiği o milletin temel eğitim politikası olmalıdır. Çünkü dil olmadan bilim olmaz. Dil gelişimini belli bir eğitim politikasına göre tamamlayamamış bireyler gelecek için birer tehdittir. Ülkemizin içinde bulunduğu durum bunu açıkça ortaya koymaktadır.

Dilin ve o dili oluşturan kelimelerin en iyi yöntemlerle öğretilmesi hususunda toplumların gelişmişlik düzeyiyle bu alandaki başarıları arasında bir paralellik göze

çarpmaktadır. Bu nedenle kelime öğretiminde gerekli çalışmaların ve kelime öğretimiyle ilgili modern eğitim usullerinin özveriyle uygulanması gerekmektedir.

Ülkemizde karşılaşılan en büyük sorun öğrencilerin kendilerini yazılı ve sözlü olarak anlatamamalarıdır. Öğrenciler derslerde ve günlük yaşamlarında şu cümleyi çok kullanıyorlarsa “ Anlatacağım, ama düşündüklerimi ve hissettiklerimi kelimelere dökemiyorum. “ bizim için kelime serveti aktarımında büyük problem vardır demektir. Sedat Sever bu konuda yaptığı bir araştırmada: “Yapılan araştırmalara göre, gelişmiş uygar bir toplum ölçüsü esas alındığında, ilkokulu bitiren kız ya da erkek çocuğun iki bin sözcüğü kullanabilir duruma gelmesi gerekir. Oysa ülkemizde ulaşılabilen en iyi ortalama rakam bez yüz sözcükle sınırlıdır. Sosyo- ekonomik bakımdan geri kalmış yörelerimizdeki ilkokul çağındaki çocukların kullanabildikleri sözcük sayısı ise iki yüze kadar düşmektedir. Dünya ölçülerine göre, ortaokul düzeyinde öğrenim görmüş çocukların sözcük dağarcığı dört bin sözcük iken, ülkemizde ortaokul öğrencilerinin ulaşabildiği ortalama sözcük dağarcığı iki bine kadar düşmektedir. Yine dünya ölçülerine göre, lise öğrencilerinin duygu, düşünce ve tasarımlarını anlatırken kullandıkları sözcük sayısı beş bine kadar çıkmaktadır. Ülkemizde ise, lise öğrencileri bu rakamın ancak yarısına ulaşabilmektedir. Bu durum anlama sürecinde sorunlar yaratırken; yazıda ve sözde de kuru, yapay ve tekdüze bir anlatımı ortaya çıkarmaktadır. Anlatmak istediğine uygun sözcük seçemeyen ve istediklerini tam anlatamayan bireylerin, çeşitli düzeylerdeki yabancı dil öğrenme çabaları da çoğunlukla istenilen bir sonuca ulaşamamaktadır(Sever,1997:120.)” bu sonuca varmıştır. Görüldüğü gibi ülkemizde durum diğer ülkelere göre daha alt seviyede yer almaktadır.

Bu sorunu ortadan kaldırmak için öncelikle kelime servetimizin ne durumda olduğuna bakmamız ve onu nasıl geliştirebiliriz diye çalışmamız gerekmektedir. Bu yaparken de ilk önce eğitim öğretim hedefleri içine kelime öğretimi ve geliştirimi ile alakalı hedefler koymalıyız. Bu konuda Celal Demir şöyle demektedir: “Okul öncesinden üniversiteye kadar, eğitimin her kademesindeki öğrencilerimizin kişisel kelime servetlerinde ciddi bir sorun olduğu doğrudur. Bu eğitim kademelerinin programlarında öğrencinin kişisel kelime servetini artırmaya yönelik uygulanabilir özel amaçların olmadığı da doğrudur(Demir,2006:3).” “İnsanımızın yas gruplarına göre, öğrenim düzeylerine göre, bölgelerimizin sosyo-ekonomik ve bölgesel kalkınmışlığına göre kişisel kelime servetinin ne

kadar/hangi aralıktaki olması ve hangi kelimelerden oluşması gerektiği konusunda ortak bir düşüncemiz (konsept) yoktur. Hedef belli değilse, yapılan ölçme ve değerlendirmeler de başarılı olamaz. Gerek ders kitapları yönetmeliğinde gerek ders programlarında ve gerekse program kılavuzlarında öğrencinin kişisel kelime servetiyle ilgili alt ve üst sınırlar konusunda hedefler açıkça ve net şekilde belirtilmemiştir(Demir,2006:4).”

Türk milli eğitim sisteminde ve politikasında kelime serveti konusu yeterince yer almamaktadır. Hâlbuki bu konu Türk milli eğitim sisteminin en temel konuları arsına girmelidir. Çünkü küreselleşen dünyada Türkiye'nin ve Türkçenin önemi artmaktadır. Türkçenin hem ana dili olarak hem de yabancılara öğretilen bir dil olarak öğretim metodu geliştirilmelidir. Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı Talim ve Terbiye Kurulunun 22.09.1981 tarih ve 172 sayılı kararıyla kabul edilen ve 26.10.1981 tarih ve 2098 sayılı tebliğler dergisinde yayımlanarak yürürlüğe giren Temel Eğitim Programı'nda sadece bir amaç olarak belirtilmiştir. “Türlü etkinliklerle öğrencilerin kelime dağarcığını zenginleştirmek” şeklinde bir ifadeyle geçirilmiş, bu alanda yapılacak türlü etkinlikler ve bir temel kelime serveti listesi verilmemiştir. Genel amaçlar bölümünün altında kelime servetinin önemi üzerinde durularak okulda verilen ana dili eğitiminin kelime servetine olumlu etkisi vurgulanmıştır. Ancak bu kelime servetinin hangi yöntemlerle öğretileceği ve kelime servetinin listesi verilmemiştir.

Eğitim öğretim programlarına hedeflerin konulmasının ardından gerekli kelime serveti çalışmaları yapılarak bu konudaki eksiklik giderilmeye çalışılmalıdır. Çünkü kelime serveti bir dilin düşünce ve duygu aynasıdır. Gelecek kuşaklara kültürün bir nevi yansımasıdır. Bu konunun önemine Fethi Gözler ve Musa Çifci şöyle yaklaşmaktadırlar:

“Geliştirilmiş bir kelime serveti, anlama ve anlatma becerilerinin vazgeçilmez şartıdır. Araştırmalar, kelime servetinin sadece dil becerilerinde değil, diğer alanlarda da belirleyici rol oynadığını göstermektedir. Kelime servetinin önemi Amerika'da 19. Yüzyılın sonlarında ileri derecede kavranmış ve eğitime yansıtılmıştır. Belki bizde de çok önceden

bilinmekteydi; fakat maalesef bugüne kadar, bir iki uzmanlık çalışması haricinde, ne ciddi olarak üzerinde durulmuş ne de eğitime yansıtılmıştır(Çifci,1998:67).”

“Amerika’da bir İngilizce profesörü olan Dr.Wilyam Templeman üniversitede yapılan bir testin sonucunun hayret veren taraflarını şöyle anlatıyor: “Üniversitede bütün birinci sınıf öğrencisine bir test uygulanıyor ve testin yanın da 29 kelimelik bir vocabulary uygulanıyor. Sene sonunda da notlar incelendiğinde bu vocabulary sonuçlarının derslerle paralellik gösterdiğini ve böylece bir öğrencinin daha önceden durumun kullandığı kelimelerle tespit edilebileceğini açıklıyor” Dr. Templaman şöyle diyor: “Analar, babalar, hocalar, okul müdürleri çocuklarınızın başarılı olmasını istiyorsanız Kelime bilgilerine dikkat ediniz(Gözler,1978:101).”

Ana dili öğretim metotlarının temelinde yatan kelime serveti anlayışı dili kullanan bireyler tarafından iyi anlaşılmalıdır. Bu kavramın geliştirilmesi gerektiği ve yeni kuşaklara nasıl aktarılacağı soruna yeterli cevapları vermek eğitimcilerin ve o ülke aydınlarının en büyük hedefi olmalıdır. Kelime dil eğitiminin hatta tüm eğitim hayatının temelidir.

6. KELİME SERVETİ ÇALIŞMALARI

Kelime serveti çalışmasının önemini tekrar tekrar vurguladıktan sonra, bu alanda yapılan çalışmalara bir göz atmak gerekmektedir. Bu alanda eskiye nazaran daha fazla çalışma yapılmaya başlanmıştır. Eskiden kelime serveti yerine daha çok kelimelerin farklı özellikleri araştırılmıştır. Günümüzde ise bizzat kelime serveti belirleme ve geliştirimine binaen çalışmalar yapılmaktadır.

İlk olarak: Harit, “ Samsun ve Ankara İllerinin 6- 7 Yaş çocuklarında Kelime Hazinesi Araştırması”(Harit,1972) adlı çalışmasında, Ankara ve Samsun illerindeki okulları buldukları bölgelerin sosyo- ekonomik durumlarına göre gruplandırarak,

“Kelime Hatırlatma Oyunu” yöntemiyle, toplam 9351 öğrenciden materyal toplamıştır. Elde ettiği kelimeleri frekanslarına göre iki gruba ayırarak alfabetik sıraya göre bir liste halinde vermiştir. Ancak sonuçlar ve toplanan materyaller hakkında yeterli bilgi verilmemiştir. Bu sebeple yapılan bu çalışmadan fazla faydalanma imkânı bulunmamaktadır.

İkinci olarak: Çifci, “ Bir Grup Üniversite Öğrencisi Üzerinde Kelime Serveti Araştırması”(Çifci,1991) adlı çalışmasında Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi son sınıf öğrencilerinden birer otobiyografi ve kompozisyon metni yazmalarını istemiş; sonucunda da aynı öğrenci grubuna ait toplam 102 adet otobiyografi ve kompozisyon metni üzerinde çalışmıştır. Bu şekilde öğrencilerin yazılı anlatımda en çok kullandıkları kelime servetini 1324 kelime olarak belirtmiştir. Çifci’nin bu çalışması doğrudan kelime servetine yönelik olması ve çalışmanın yazılı materyallere dayanması dolayısıyla güvenilir bir kaynak teşkil etmesi bakımından önemlidir.

Üçüncü olarak: Davaslıgil, “Farklı Sosyo- Ekonomik ve Kültürel Çevreden Gelen Birinci Sınıf Çocuklarının Dil Gelişimine Okulun Etkisi”(Davaslıgil,1995) adlı doktora çalışmasında birden fazla yöntem (Andre Rey’in resim testini, Descoudres’in dil testini, N. Limbosch ve C. Volf Tarafından düzenlenen lügatçe ve dil testini, objelere sözlü tepki testini) uygulayarak farklı bir yol izlemiştir. Dört farklı testin tatbikinden meydana gelen yöntem, tanıma, hatırlama ve adlandırmaya dayanmaktadır. Davaslıgil, “ Bizim bu araştırmada problemimiz, şanslı ve şansız sosyo- ekonomik ve kültürel çevreden gelen her iki grup denegimizin birinci sınıfın başında ve sonunda lügatçelerini nicelik ve nitelik bakımından incelemek, sözcük türlerinin kullanılma oranlarını ve cümledeki işlevlerini belirtmektir.” şeklinde ifade ettiği çalışmasında, kelimelerin gramatikal kategori seviyesinde ne ölçüde tanıdığını gruplar arasında mukayese etmiştir. Yetişme çevresinin, çocukların dil gelişimine nasıl bir etkide bulunduğuna değinmiştir.”

Dördüncü olarak: Yaşın, yayınlanmamış yüksek lisans tezinde, ilkökul ve üniversite öğrencilerini hece/ cümle; kelime/ cümle; morfem/ kelime, hece /kelime

ve hece/ morfem oran ve miktarları bakımından incelemiştir. Sonucunda, sadece hece/cümle münasebetinin, dil gelişimini ölçme bakımından yeterli güvenilirliği taşıdığı kanaatine varmıştır.(Yaşın,1981) Ancak Türkçenin eklemli bir dil oluşu, Türkçe kelimelerin ortalama iki veya üç heceden meydana gelmesi, Yaşın'ın vardığı kanaatin tartışmaya çok açık olduğunu gösterir.

Beşinci olarak: Aksarı ile Köksal, çalışmalarında, Almanya'da öğrenim gören birinci ve beşinci sınıf öğrencilerinin temel kelime serveti ile öğrenimleri için gerekli olan kelimelere yönelik bir araştırmaya yer vermişlerdir. Araştırmacılar, ses kaydı yoluyla elde ettikleri 2180 kelimeyi müfredat programında yer alan ünitelere göre tasnif etmişler, gramatikal olarak da (fiil, sıfat, edat) bölümlendirmeler yapmışlardır.(Aksarı, Köksal:1988)

Altıncı olarak: Parslar, ilkokul birinci sınıfta öğretilecek kelimeleri belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmaları için 698 kelimedenden oluşan bir liste oluşturmuşlardır. Çalışmalarında yöntem olarak; gözleme dayalı tahmin, eser taraması ve mukayese yolundan faydalanmışlardır. Önce ilk okuma kitaplarındaki kelimeleri tespit edip bu kelimelere aritmetik ve hayat bilgisi derslerinde kullanılan kelimeleri eklemişlerdir. İkinci aşamada, evde günlük hayatta kullanılan kelimeleri, gözlem ve tayin yoluyla belirleyip listeye dâhil etmişlerdir. Son olarak da hazırlamış oldukları listeyi Thorndike ve Gates'in kelime listeleri ile karşılaştırıp listeye son şeklini vermişlerdir.(Pars,1954)

Yedinci olarak: Bilgen'in bu konudaki çalışması, ilkokulun ilk üç sınıfında kullanılan dile yönelik bir çalışmadır. Çalışmada eser taraması yöntemi kullanılmıştır. İlkokulun birinci, ikinci ve üçüncü sınıf kitaplarındaki kelimeleri sayıp bir kelime listesi oluşturmuşlardır. Bu çalışmada kelimelerin kullanım sıklıkları da verilmiştir. Bu kelime listesi tahmine dayalı olarak hazırlandığından temel kelime serveti olarak almak doğru olmayabilir.(Bilgen,1988)

Sekizinci olarak: Baykoç ile Arı, “12–30 Aylık Türk Çocuklarında Dilin Kazanımı”(Baykoç, Arı:1989) adlı çalışmalarında 12- 30 aylık çocukların dil kazanımlarındaki aşamaları incelemiştir. Çalışmada dört ayrı yöntem kullanılmıştır; gözlem, görüşme, ses kaydı, not tutma. İfadelerdeki hece sayıları, cümledeki kelime sayıları, kullanılan kelimelerin nitelikleri kelime birleşimlerinin dilbilgisi yönünden dağılımları, eylem kiplerinin kullanımları, zarf ve ünlem kazanımı ve çekim eklerinin kullanımı ele alınarak çocukların bunları hangi aylarda, hangi sırayla kazandıkları tespit edilmiştir. Araştırmanın sonucunda kelime listesi çıkartılmamış ama “17- 18 aylık çocukların 100 kelime bildikleri” belirtilmiştir. Bu yönüyle çalışma kelime serveti çalışmalarına kaynaklık etme özelliğine sahiptir.

Dokuzuncu olarak: Göz, “ Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü”(Göz,2003) çalışmasında, ilk adım olarak Türkçeyi temsil edebilecek nitelikte bir havuz oluşturmuştur. Havuza hangi tür materyallerden hangi oranlarda alınacağını tespit için danışmanlar belirlenmiş, bir de soruşturma yapılmıştır. Tamamı yüksek okul mezunu, 23–33 yaşlarında ve hemen her meslekten 209 erkekten oluşan bir gruba yazılı olarak şu soru yöneltilmiştir: “Aşağıdaki kategorilerin okuma hayatımız içindeki oranlarını , (% cinsinden) tahmini olarak yazın!”.

Bu kategoriler şunlardır: basın, Roman- hikâye, Bilim, popüler bilim, güzel sanatlar- biyografi, hobi, din, muhtelif.

Bu ana kategorilerden basın, roman-hikâye ve güzel sanatlar, kendi içlerinde ayrıldıkları alt bölümler halinde havuza alınmışlardır. Basın ana kategorisi için her gün en yüksek tirajlı üç gazeteden birisi dönüşümlü olarak alınmış; ayrıca bu gazetelerin dışında üç gazete grubu oluşturulmuş ve aynı şekilde, her gün bu üç gazete grubunun birisinden dönüşümlü olarak alınmıştır. Gazetelerden, güncel haberler dışındaki bütün sütunlardan örnekler alınmıştır. Roman- hikâye ana kategorisi içinde aşk, macera, mizah, polisiye, tarihi ve muhtelif alt kategorilerine ayrılmış ve materyal seçimi buna göre yapılmıştır. Güzel sanatlar ana kategorisi

sinema, tiyatro, müzik, resim, heykel, mimari şiir ve muhtelif alt kategorilerine ayrılmıştır. Okul kitapları kategorisinde ise ikinci sınıftan dokuzuncu sınıfa kadar olan okul ders kitaplarından materyal seçilmiştir.

Tüm kategoriler için kitap seçiminde sadece üç kriter kullanılmıştır: Yazar(lar)ının Türk olması, 1995 yılından sonra yayımlanmış olması ve ihtiyaç duyulan kategoriye ait olması.

Havuz dört aşamadan oluşturulmuştur: Materyalin temin edilerek tarayıcı vasıtasıyla bilgisayara aktarılması, tarayıcı tahrifatının düzeltilmesi, bağlam düzeltmelerinin yapılması ve kelimelerin yalın hale getirilerek dağarcığın oluşturulması. Havuzdaki kelime hatalarının düzeltilmesi, kontekst düzeltmelerinin yapılması, çok anlamlı kelimelerin şifrenmesi ve özel isimlerin ayıklanmasından sonra, kelimeler işlenerek sıklık listesi oluşturulmuştur. Buna göre 22.693 kelimelik “Kelime Sıklığı Sözlüğü” ortaya çıkmıştır.

Onuncu olarak: Çıplak, ilköğretim 5. ve 8. sınıf ile orta öğretim 11. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime hazinesinin tespiti üzerine bir araştırma Uşak/Merkez örneği adlı yayınlanmamış tezinde, Uşak merkez ilköğretim 5.ve 8. sınıf, orta öğretim 11.sınıf öğrencilerinden random(rasgele) yöntemiyle seçilen 30’ar öğrenciye üç farklı türde yazdırılan (anı, atasözü açıklaması, serbest konu) 90 adet yazılı veri, öğrencilerin sosyo- ekonomik seviyelerine, cinsiyetlerine, yazılı verilerdeki türlere sınıflarına göre bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Çalışmada öğrencilerin aktif kelime servetleri listeler halinde verilmiştir. Bu listeler, hazırlayacağımız kelime listesi için önemli bir kaynak oluşturmuştur.(Çıplak,2005)

On birinci olarak: Ünsal, Afyon (merkez) ilköğretim 5. 8. ve orta öğretim 11. sınıf öğrencilerinin konuşma becerisinde geçen aktif kelimelerin tespiti adlı yayınlanmamış tezinde Afyon merkez ilköğretim 5.,8. ve orta öğretim 11. sınıftan otuzar öğrenciyi random yöntemiyle seçerek üç farklı yazı türünde belirli süre konuşturup ses kayıt cihazı ile öğrencilerin konuşma becerilerindeki aktif kelime

servetini tespit etmeye çalışmıştır. Seçilen öğrenciler cinsiyetlerine, sosyo – ekonomik seviyelerine ve sınıflarına göre incelenmiş, çalışmada öğrencilerdeki kelime servetleri listeler halinde verilerek hazırlanacak bir kelime listesi için önemli bir kaynak hazırlanmıştır.(Ünsal,2005)

On ikinci olarak: Duru, İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime servetini belirlenmesi(Uşak/Sivaslı örneği) adlı yayınlanmamış tezinde, Uşak ilinin Sivaslı ilçesi merkez ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin tamamına üç türde(anı, otobiyografi, serbest konulu) yazılar yazdırarak öğrencilerin yazılı anlatımdaki aktif kelime servetini tespit etmeye çalışmıştır. Öğrencilerden toplanan veriler yazıların türlerine ve öğrencilerin cinsiyetlerine göre değerlendirilmiştir. Çalışmada kelime servetleri cinsiyete ve türlere göre listeler halinde verilerek hazırlanacak bir kelime listesi için önemli bir kaynak oluşturulmuştur.(Duru,2007)

Yapılan çalışmaların tamamına yakını ilköğretim birinci kademesine yönelik çalışmalardan oluşmaktadır. İleride her yaş grubuna ve eğitim seviyesine uygun çalışmaların yapılması için çalışmamız gerekmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evreni Düzce ili ilköğretim 5. sınıf öğrencileri, örnekleme ise Düze ili Akçakoca ilçesinde bulunan ilköğretim okullarının (Atatürk İlköğretim Okulu, Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Hamiyet Sevil İlköğretim Okulu, Mustafa Açıkalın İlköğretim Okulu, Gönül Yavuz İlköğretim Okulu, Esentepe İlköğretim Okulu, Orhangazi İlköğretim Okulu) 5. sınıfında okuyan toplam 90 öğrencinin tamamıdır.

2. KAPSAM VE SINIRLILIKLAR

Araştırmanın söz konusu örnekleme yapılmasının kararlaştırılmasından sonra, örneklem üzerinde sosyo-ekonomik farklılıklar açısından bir inceleme yapıldı. Okulların seçiminde sosyo ekonomik farklılıklar göz önünde bulunduruldu. Bu açıdan okullar üç bölüme ayrıldı:

1-Sosyo-ekonomik gücü düşük öğrencilerin okuduğu okullar.

2-Sosyo-ekonomik gücü orta dereceli öğrencilerin okuduğu okullar.

3-Sosyo-ekonomik gücü yüksek dereceli öğrencilerin okuduğu okullar.

Öğrencilerin büyük bölümünün orta seviyede sosyo ekonomik güce sahip olması ve bu grubun geniş tutulması sonucunda verilerin geneli yansıtmada daha etkili olacağını düşünmemiz sebebiyle öğrenci sayılarının okullara dağılımı şu şekilde yapılmıştır:

Tablo 1: Öğrenci Sayılarının Ekonomik Seviyeye Göre Dağılımı

Sosyo Ekonomik Seviyesi Alt Olan Öğrenci Sayısı	Sosyo Ekonomik Seviyesi Orta Olan Öğrenci Sayısı	Sosyo Ekonomik Seviyesi Üst Olan Öğrenci Sayısı
18	54	18

Veriler toplam 90 öğrenciden 270 adet veri toplanarak oluşturulmuştur. Toplanan verilerdeki kelimeler değerlendirmeye alınmıştır.

Kelimelerin çözümlenmesine geçilmeden önce, hangi kelimelerin sözlükler içine alınıp alınmayacakları konusunda şu sınırlılıklar esas alınmıştır:

- Gün, ay ve yıl adları listeye dâhil edilmemiştir.
- Belgisiz sıfatlar ve belgisiz zamirler ayrı birer madde başı olarak listeye alınmışlardır.
- Kişi adı ve yer adı gibi özel adlar listeye alınmamıştır.
- Sayılar, rakamlar ve tarihler listeye alınmamıştır.
- Kelimeler kök ve gövde halinde sayılarak listeye dâhil edilmiştir. Yapım ekiyle genişleyen kelimeler yeni bir madde başı olarak kabul edilmiştir. Örneğin, “su” kelimesi ve bu kelimedenden türetilen “susuz, susuzluk” kelimeleri ayrı ayrı madde başları olarak listeye alınmıştır.
- Madde başlarının belirlenmesinde Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük’teki madde başları esas alınmıştır. Türkçe Sözlük’teki alt madde başlıkları mecazî anlam

taşıyorsa farklı bir madde başı olarak listeye dâhil edilmiştir. Örneğin, “dolaylı” kelimesi Türkçe Sözlük’te madde başı,

“dolaylı anlatmak” ise aynı kelimenin mecaz anlam taşımayan alt madde başıdır. Bu durumda, “dolaylı” ve “dolaylı anlatmak” farklı madde başları olarak listede yer almaktadır; ancak, “kalp” kelimesi Türkçe Sözlük’te madde başı, “kalp kırmak” ise deyim anlamıyla alt madde başıdır. Bu durumda “kalp kırmak”, deyimler listesinde madde başı olmuştur.

- İkilemeler, deyimler ve atasözleri, yapıları bozulmadan ayrı bir sözlükte listelenmiştir. İkilemelerde, deyimlerde ve atasözlerinde kullanılan kelimeler ayrılarak genel sözlüğe dâhil edilmemiştir.

- Sıfat fiiller ve zarf fiiller fiil kökleriyle değerlendirilmiştir. Hafif mastarla kullanılan fiilimsiler bir isim gibi ayrı madde başı olarak değerlendirilmiştir. Sıfat fiillerden oluşmuş olan kalıcı isimler (“tanıdık” gibi) ayrı madde başı olarak alınmıştır.

- “ki, dA, ama ve çünkü” gibi tek başlarına anlam ifade etmeyen bağlaç ve edatlar ayrı madde başı olarak listeye alınmıştır.

3. VARSAYIMLAR

1. Araştırma için kullanılan örneklem, evreni temsil etmekte yeterli olduğu varsayılmaktadır.

2. Öğrencilerin uygulama esnasında içinde buldukları fiziki ortamın (ışık, ses, konum, ısı vb.) yazma becerilerine etkisinin ne ölçüde olduğu bilinemediği varsayılmıştır.

3. Araştırmada kullanılan edebi türlerden (anı, otobiyografi, serbest konu) hangisinin daha fazla kelime kullanmaya olanak sağladığının bilinemediği varsayılmıştır.

4. VERİLERİN TOPLANMASI

Düzce ili Akçakoca ilçesi merkezinde bulunan ilköğretim okulları (Atatürk İlköğretim Okulu, Cumhuriyet İlköğretim Okulu, Hamiyet Sevil İlköğretim Okulu, Mustafa Açıkalın İlköğretim Okulu, Gönül Yavuz İlköğretim Okulu, Esentepe İlköğretim Okulu, Orhangazi İlköğretim Okulu) tespit edildi. Ardından okullar sosyo ekonomik seviyeye göre ayrıldı. Bu okullarda okuyan 5. sınıf öğrencilerinden random yöntemiyle kız ve erkek öğrenci sayıları eşit olacak şekilde 90 öğrenci seçilmiştir. Öğrencilerin 45 tanesi kız, 45 tanesi ise erkek olarak seçilmiştir. Bu 45 kişilik öğrenci grubundan 9'u alt grupta, 27'si orta grupta ve 9'u üst grupta yer almaktadır. Öğrencilerin seçilmesinden sonra 13.11.2006 ile 24.11.2006 tarihleri arasında seçilen öğrencilerden üç türde (anı, otobiyografi, serbest) yazı yazmaları istenmiştir. Belirlenen türlere ait yazılar öğrencilere ilk iki ders saatinde birer gün ara ile yazdırılmıştır.

İlk olarak anı türü hakkında öğrencilere bilgi verilmiştir. Ardından unutmadıkları bir olayı yazılı olarak anlatmalarını istenmiştir. Bu esnada yazmak istemeyenler mecbur tutulmamıştır.

İkinci olarak öğrencilerden otobiyografi yazmaları istenmiştir. Öğrencilerin otobiyografi türünü anlamaları adına otobiyografi türünde bilgiler verilmiştir.

Üçüncü olarak öğrencilerden serbest konulu bir yazı yazmaları istenmiştir. Herhangi bir konuda yazabilecekleri belirtilmiştir. Konu bulmakta zorluk çekenlere tavsiye olarak bir dizi konu verilmiş, öğrenciler yönlendirilmiştir. Ancak bu esnada

herhangi bir kısıtlama yapılmamıştır. Bu sayede öğrencilerin özgürce yazmaları sağlanmaya çalışılmıştır.

Böylece, seçilen bu 90 öğrenciden üç farklı yazılı anlatım türünde (anı, otobiyografi, serbest konulu) 270 adet yazılı veri toplanmıştır. Ancak, veriler eğitim-öğretimin aksamaması için boş bir sınıfta başka bir öğretmen gözetiminde toplanılmıştır.

5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Toplanan veriler bilgisayar ortamına Microsoft Word programı aracılığı ile aktarılmıştır. Aktarım sırasında kelimeler önemli olduğu için diğer yanlışlara dikkat edilmemiştir. Kelimeler tek tek çözümlenerek kelime serveti oluşturulmaya çalışılmıştır.

Kelimeler Microsoft Excel’de hazırlanan program ile sıklığı kelimenin karşısına yazılmak suretiyle, çeşit sözlüğü halinde belirttiğimiz inceleme alanlarına göre listelenmiştir.

6. KAVRAMLAR VE TANIMLAR

6.1. Aktif Kelime Serveti

“Kişinin, yazılı ve sözlü anlatımında kullandığı kelimedir(Karakuş,2000:128).”

İnsanlar düşünce sürecinden sonra dışa vurmak istediklerini ya yazılı ya da sözlü olarak aktarırlar. Bu esnada birçok kelime kullanırlar. Düşüncelerini aktarmak için kullandıkları kelimeler bireylerin aktif olarak kullandıkları kelimeleridir. Bu kelimeler günlük yaşamda sürekli kullanılan kelimelerdir. Ancak diğer yaşam

alanlarında, örneğin kitap okurken kullandıkları kelimeler ise pasif kelimelerdir. Pasif kelime demek gereksiz kullanılan anlamında değildir. Pasif kelimeler az önceki örnekte olduğu gibi kendimizi ifade ederken değil, yaptığımız etkinlikleri anlamlandırırken kullandığımız kelimelerdir.

6.2. Kelime Serveti

“Söz dağarcığı, söz varlığı(Türkçe Sözlük,1998:Ankara). Bir dilde kullanılan kelimelerin hepsine kelime hazinesi/dağarcığı/serveti denir(Karakuş,2000:127). Kişinin yaşam süresi boyunca kullandığı ve kazandığı kelimelerin tümüne kelime serveti denir. Çalışmamızda çeşitli adlandırılmaldan “kelime serveti” şekli kullanılmıştır.

6.3. Çeşit Kelimeler ve Sıklık Sözlüğü

Öğrencilerin kullandıkları çeşit kelimeleri, sıklık sayılarıyla gösteren sözlüktür.

6.4. Cinsiyet Sözlüğü

Kız ve erkek öğrencilerin üç türün toplamında kullandıkları çeşit kelimeleri sıklık sayılarıyla birlikte gösteren sözlüktür.

6.5. Tür Sözlüğü

Çeşit kelimelerin örneklem grubunun tamamı tarafından anı, otobiyografi, serbest türlere göre kullanımlarını sıklık sayılarıyla birlikte veren sözlüktür.

6.6. Genel Sözlük

Çalışmada bütün örneklem gruplarının üç türün toplamında kullandıkları kelimeleri sıklık sayılarıyla birlikte gösteren sözlüktür.

6.7. Ortak Sözlükler

Daha önce bu alanda yapılmış çalışmalardan elde edilen ortak kelimeler sözlükleriyle bu çalışmadan elde edilen genel sözlüğün ortak kelimelerinin bir araya getirilmesinden oluşan sözlüklerdir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLARI

1. TÜRLERE GÖRE DAĞILIMDAN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLARI

Tablo 2: Erkek Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3648	8	1	0
Çeşit	825	7	1	0
Tekrar	2823	1	0	0

45 erkek öğrencinin anı türünde verdikleri metinlerde toplam 3648 kelime kullanıldığı tespit edilmiştir. Erkek öğrencilerin bu türde kullandıkları çeşit kelime sayısı ise 825'dir. Bu türde çeşit kelime sayısının toplam kelime sayısı içindeki oranı %22,61'dir. Kullanılan toplam kelimenin %77,38'i (2843 kelime) tekrar edilen kelimelerden oluşmaktadır.

Tablo 3: Kız Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3620	16	2	0
Çeşit	755	14	2	0
Tekrar	2865	2	0	0

45 kız öğrencinin anı türünde verdikleri metinlerde toplam 3620 kelime kullanıldığı tespit edilmiştir. Kız öğrencilerin bu türde kullandıkları çeşit kelime sayısı ise 755'dir. Bu türde çeşit kelime sayısının toplam kelime sayısı içindeki oranı %20,85'dir. Kullanılan toplam kelimenin %79,14'ü (2865 kelime) tekrar edilen kelimelerden oluşmaktadır.

Tablo 4: Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (90 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	7295	21	3	0
Çeşit	1185	24	3	0
Tekrar	6110	3	0	0

Erkek öğrenciler, anı türünde kız öğrencilerden 28 toplam kelime ve 70 çeşit kelime daha fazla kullanmışlardır. Kız öğrencilerin anı türünde kullandıkları çeşit kelimenin toplam kelime içindeki oranı %20,85'dir. Buna göre, kız öğrenciler anı türünde erkek öğrencilerle hemen hemen aynı miktarda kelime kullanmalarına karşın, kullandıkları çeşit kelime sayısı erkeklerden azdır. Buradan hareketle, anı türünde erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla toplam kelime ve çeşit kelime kullandıkları, kızların ise toplam kelimelerinin erkeklere yakın olmasına rağmen tekrarda fazla kelime kullandıkları sonucuna ulaşılabilir.

Tablo 5: Erkek Öğrencilerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3135	6	15	0
Çeşit	574	4	9	0
Tekrar	2561	2	6	0

Erkek öğrencilerin otobiyografi türündeki yazılarında toplam 3135 kelime kullandıkları belirlenmiştir. Bu türde erkek öğrenciler tarafından kullanılan çeşit kelime sayısı da 574 olarak belirlenmiştir. Bu türde erkek öğrencilerin kullandıkları çeşit kelime sayısı, toplam kelime sayısı içinde %18,3'lik bir orana sahiptir. Buna göre, otobiyografi türünde erkek öğrencilerin kullandıkları toplam 3431 kelimenin %81,6'lık bölümü (2561 kelime) tekrar edilen kelimelerden oluşmaktadır.

Tablo 6: Kız Öğrencilerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	2627	2	5	0
Çeşit	484	2	5	0
Tekrar	2143	0	0	0

Kız öğrencilerin otobiyografi türündeki yazılarında toplam 2627 kelime kullandıkları belirlenmiştir. Bu türde kız öğrenciler tarafından kullanılan çeşit kelime sayısı da 484 olarak belirlenmiştir. Bu türde kız öğrencilerin kullandıkları çeşit kelime sayısı, toplam kelime sayısı içinde %18,4'lük bir orana sahiptir. Buna göre, otobiyografi türünde kız öğrencilerin kullandıkları toplam 2627 kelimenin %81,5'lik bölümü (2143 kelime) tekrar edilen kelimelerden oluşmaktadır.

Tablo 7: Öğrencilerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (90 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	5762	8	20	0
Çeşit	775	6	12	0
Tekrar	4987	2	8	0

Erkek öğrenciler, otobiyografi türünde kız öğrencilerden 508 toplam kelime ve 90 çeşit kelime daha fazla kullanmışlardır. Erkek öğrenciler bu türde kız öğrencilerden daha fazla toplam kelime ve çeşit kelime kullanmışlar ve kelime tekrarına daha fazla düşmüşlerdir. Anı türünde meydana gelen durum otobiyografi türünde de devam etmiştir.

Bu türde erkek öğrencilerin 6 toplam ikileme içerisinde 4 çeşit ikileme; 15 toplam deyim içerisinde 9 çeşit deyim kullandıkları; atasözü ise hiç kullanmadıkları belirlenmiştir. Kız öğrenciler ise aynı türde 2 toplam ikileme içerisinde 2 çeşit ikileme; 5 toplam deyim içerisinde 5 çeşit deyim kullanmışlar; atasözü hiç kullanmamışlardır. Otobiyografi türünde erkek öğrencilerin deyim kullanmada ve ikileme kullanmada daha başarılı oldukları görülmektedir.

Tablo 8: Erkek Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3458	13	4	0
Çeşit	676	10	4	0
Tekrar	2783	3	0	0

Erkek öğrencilerin serbest türde verdikleri yazılı ürünlerde 3458 toplam kelime kullandıkları belirlenmiştir. Erkek öğrencilerin bu türde kullandıkları çeşit kelime sayısı ise 676'dır. Bu türde kullanılan çeşit kelime sayısının toplam kelime sayısı içindeki oranı ise %19,5'dir.

Tablo 9: Kız Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3985	14	10	0
Çeşit	681	13	9	0
Tekrar	3304	1	1	0

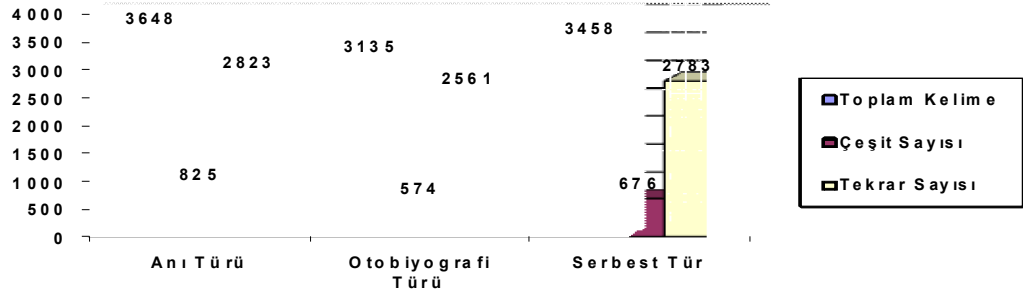
Kız öğrencilerin serbest türde verdikleri yazılı ürünlerde 3985 toplam kelime kullandıkları belirlenmiştir. Kız öğrencilerin bu türde kullandıkları çeşit kelime sayısı ise 681'dir. Bu türde kullanılan çeşit kelime sayısının toplam kelime sayısı içindeki oranı ise %17'dir.

Tablo 10: Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (90 Öğrenci)

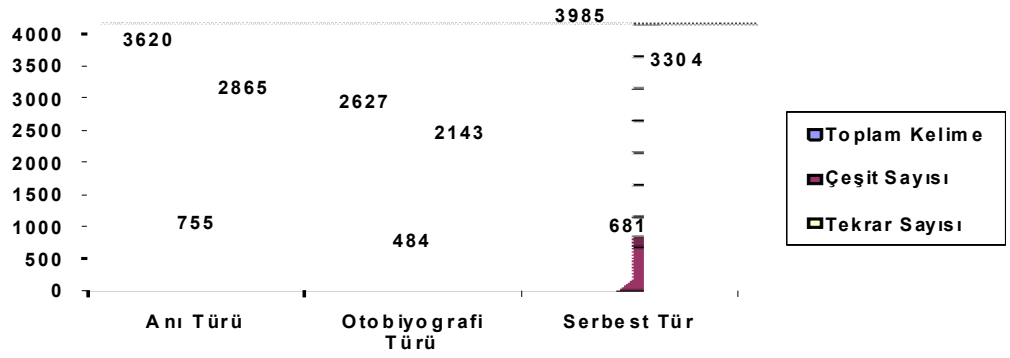
	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	7443	27	14	0
Çeşit	980	21	13	0
Tekrar	6463	6	1	0

Serbest türde erkek öğrenciler kız öğrencilerden 527 toplam kelime daha az kullanmışlardır. Aynı türde erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre çeşit kelime kullanım performanslarının da 5 çeşit kelime daha az olduğu belirlenmiştir. Buna göre, diğer iki türde olduğu gibi serbest türdekinin aksine erkek öğrenciler kız öğrencilerden daha az toplam kelime ve çeşit kelime kullanmışlar; kelime tekrarını da daha az yapmışlardır.

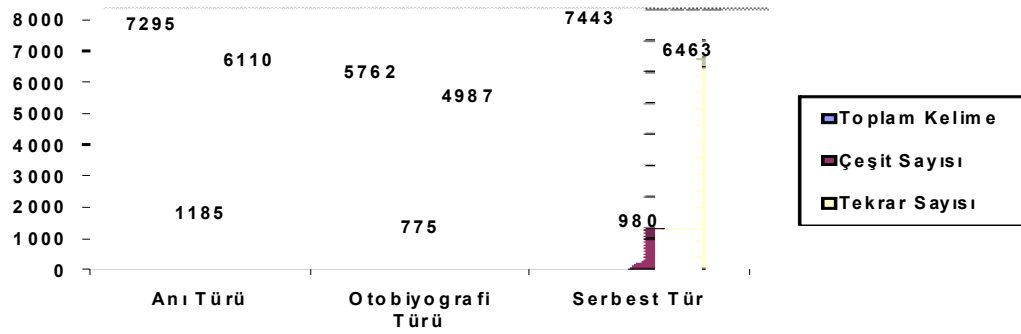
Bu türde erkek öğrenciler 13 toplam ikileme, 10 çeşit ikileme; 4 toplam deyim, 4 çeşit deyim kullanmışlardır. Atasözü kullanmamışlardır. Kız öğrenciler ise serbest türde 14 toplam ikileme, 13 çeşit ikileme; 10 toplam deyim, 9 çeşit deyim kullanmışlardır. Atasözü kullanmamışlardır. Buna göre, serbest türde kız öğrencilerin ikileme, deyim ve atasözü kullanım performansları erkek öğrencilerden daha yüksektir.

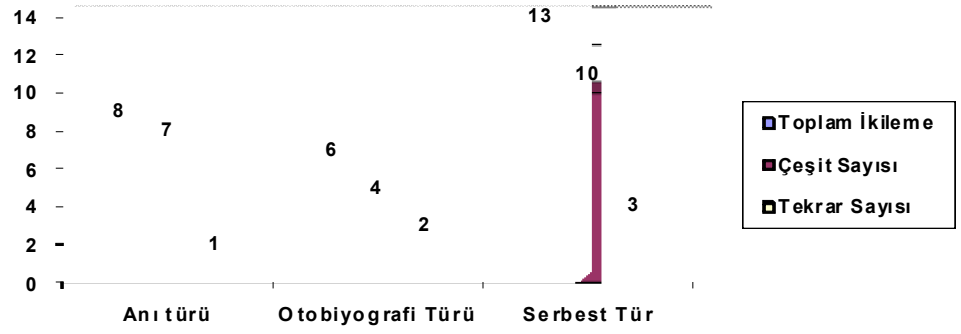
Grafik 1: Erkek Öğrencilerin 3 Türe Göre Veri Dağılımı

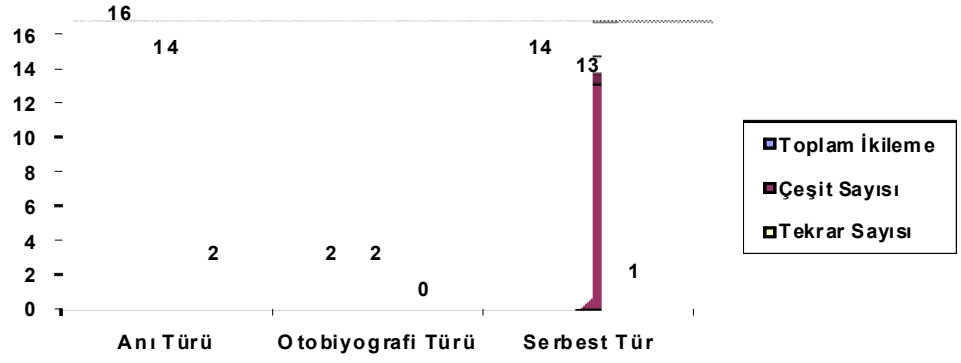
Grafik 2: Kız Öğrencilerin 3 Türe Göre Veri Dağılımı

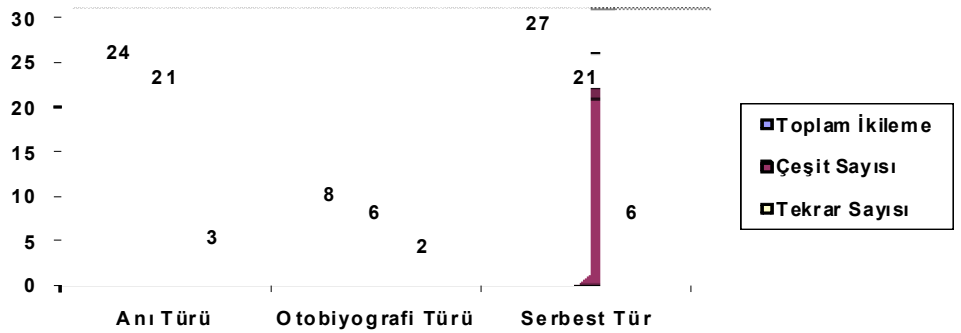
Grafik 3: Öğrencilerin 3 Türe Göre Veri Dağılımı

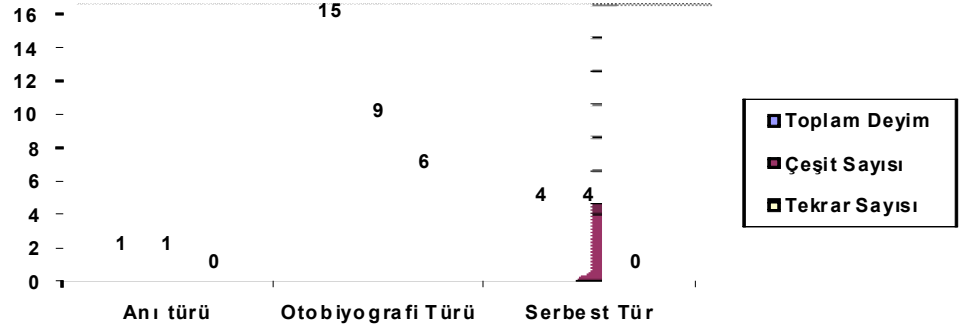
Grafik 4: Erkek Öğrencilerin 3 Türe Göre İkieme Dağılımı

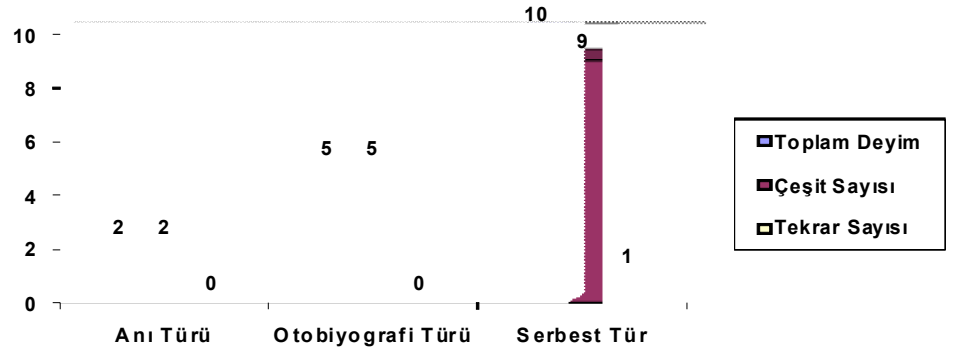
Grafik 5: Kız Öğrencilerin 3 Türe Göre İkieme Dağılımı

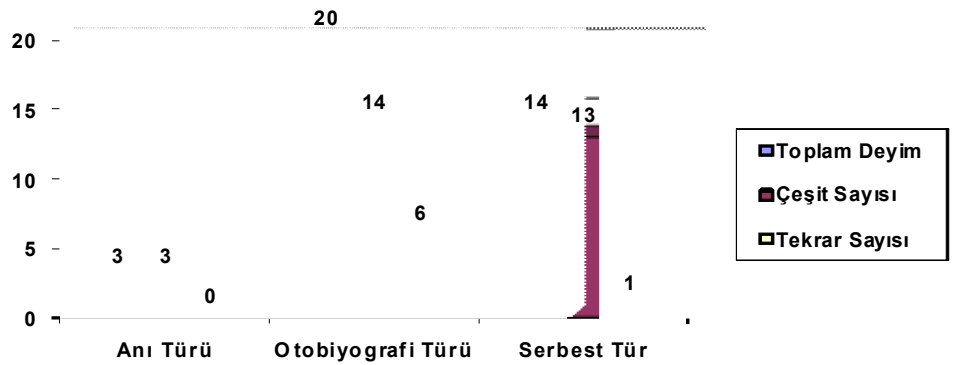
Grafik 6: Öğrencilerin 3 Türe Göre İkieme Dağılımı

Grafik 7: Erkek Öğrencilerin 3 Türe Göre Deyim Dağılımı

Grafik 8: Kız Öğrencilerin 3 Türe Göre Deyim Dağılımı

Grafik 9: Öğrencilerin 3 Türe Göre Deyim Dağılımı

2. CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMDAN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLARI

Tablo 11: Erkek Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3648	8	1	0
Çeşit	825	7	1	0
Tekrar	2823	1	0	0

Erkekler anı türünde toplam 3648 kelime kullanmışlardır. Bu sayı içerisinde 825 çeşit kelime kullanmışlardır. Bu sayı onların çok yazmalarına rağmen kelimeleri yeterince çeşitlendiremediklerini göstermektedir.

İkileme kullanımına baktığımızda ise toplamda 8 adetken 1 tekrar bulunmaktadır. Toplam öğrenci sayısını göz önüne aldığımızda bu rakam son derece azdır. Deyim sayısına baktığımızda ise toplamda 1 deyim kullanılmıştır. Toplam öğrenci sayısını temel alırsak 1 deyim çok azdır.

Tablo 12: Erkek Öğrencilerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3135	6	15	0
Çeşit	574	4	9	0
Tekrar	2561	2	6	0

Erkeklerin otobiyografi türünde verdiği eserlere baktığımızda 3135 toplam kelimeye sahip olduklarını görmekteyiz. Bu rakam içinde 574 çeşit kelime bulunmaktadır. Öğrenciler 2561 kez kelime tekrarına düşmüşlerdir. Erkek öğrencilerin otobiyografi türündeki eserlerinden elde edilen rakamlar, anı türünde verdikleri eserlerden elde edilen rakamlardan toplam kelime, çeşit ve tekrar sayıları olarak fazla çıkmıştır. Buradan yola çıkarsak erkek öğrencilerin otobiyografiyi daha rahat yazdığı görülmektedir.

İkileme dağılımına baktığımızda toplam 6 adet ikileme kullanıldığı ve bu kullanım sırasında 2 defa tekrara düştükleri görülmektedir. Bu sayıyla anı türünden daha fazla ikileme kullanmışlardır. Ancak toplam öğrenci sayısını düşündüğümüzde rakam yine düşüktür. Deyim kullanımına baktığımızda ise toplam 15 deyim kullanılmış ve 6 kez tekrara düşülmüştür. Anı türüne göre erkek öğrenciler çok daha fazla deyim kullanmışlardır. Toplam öğrenci sayısına oranladığımızda sonuç çok ta kötü değildir. 3 öğrenciden biri deyim kullanmıştır.

Tablo 13: Erkek Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3458	13	4	0
Çeşit	676	10	4	0
Tekrar	2783	3	0	0

Erkek öğrenciler serbest türde 3458 toplam kelime kullanmışlardır. Bu toplam içinde 676 çeşit kelime kullanırken 2783 kez kelime tekrarına düşmüşlerdir. Kullanılan kelime ve çeşit kelimeyi oranladığımızda %19,6 gibi bir orana sahiptir. Erkek öğrenciler çok kelime kullanmalarına karşılık kullanılan kelimelerin büyük bölümü tekrar yoluyla elde edilmiştir. Serbest türde çocuklar kendilerini daha rahat hissettikleri için anı ve otobiyografi türüne göre daha fazla kelime kullanışlardır. Ancak çeşit kelime sayısına baktığımızda en fazla kullanımın anı türünde olduğu gözlenmektedir.

İkileme kullanımına baktığımızda ise erkek öğrenciler toplamda 13 ikileme kullanırken 3 kez tekrara düşmüşlerdir. Anı ve otobiyografi ile karşılaştığımızda en fazla kullanım serbest türde görülmektedir. Toplam kullanımın öğrenci sayısına oranına baktığımızda ise sonuç çok ta kötü değildir. Deyim kullanımına baktığımızda ise erkek öğrenciler toplamda 4 adet deyim kullanmıştır. Bu kullanımın içinde öğrenciler tekrara düşmemiştir. Diğer türlerle karşılaştığımızda ise otobiyografiden sonra ikinci kullanım sıklığına sahip türdür.

Tablo 14: Erkek Öğrencilerin 3 Türde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	10241	27	20	0
Çeşit	1354	21	14	0
Tekrar	8887	6	6	0

Erkek öğrencilerin üç türde kullandıkları çeşit kelime sayısının kullanılan kelime sayısına oranı % 13,22'dir. Anı türünde % 22,61, otobiyografi türünde % 18,3, serbest türde ise %19,5'dir.

Bütün türlerde toplam erkek öğrencilerin kullandıkları çeşit kelime sayısının kullanılan toplam kelime sayısına oranının, tek tek türlerin oranından az çıkması, kullanılan çeşit kelimelerin türlerde ortak kullanımların çok olduğunu gösterir. Her üç türün oranlarının ortalaması 20,13'tür. Erkek öğrencilerin üç türde kullandıkları çeşit kelimelerin toplam kelimelere oranı 13,22'dir. Aradaki fark 6,91'dir. Bu fark her üç türde kullanılan çeşit kelimelerin, ortak kullanılanlarını göstermektedir.

İkilemelere baktığımızda ise üç türde kullandıkları çeşit ikileme sayısının kullanılan ikileme sayısına oranı % 77,7'dir. Anı türünde % 87,5, otobiyografi türünde % 66,6, serbest türde ise %76,9'dur. Ortaya çıkan rakamlarda her üç türde de kullanılan ikilemelerin sayıları ve tekrarı azdır. Bu veriden yola çıkarak öğrenciler yazılarında ikilemeye fazla yer vermemişlerdir.

Deyimlere baktığımızda ise üç türde kullandıkları çeşit deyim sayısının kullanılan deyim sayısına oranı % 70'dir. Anı türünde % 100, otobiyografi türünde % 60, serbest türde ise %100'dür. Türlerin geneline baktığımızda deyim kullanımı çok azdır. Bu sebeple tekrar sayısı da azdır.

Tablo 15: Kız Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3620	16	2	0
Çeşit	755	14	2	0
Tekrar	2865	2	0	0

Kız öğrencilerin anı türünde verdiği eserlerde 3620 adet toplam kelime bulunmaktadır. Bulunan bu kelimeler içinde 755 adedi çeşit kelimedir. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre daha az kelime ve çeşit kelime kullanmışlardır.

İkileme kullanımına baktığımızda ise toplamda 16 ikileme kullanırken 2 defa tekrara düşmüşlerdir. Kız öğrenci sayısına oranladığımızda rakam çok ta kötü değildir. 3 öğrenciden biri ikileme kullanmıştır. Erkekler ise anı türünde sadece 8 ikileme kullanmışlardır. Kızlar anı türünde erkeklerin iki katı ikileme kullanmışlardır. Deyim kullanımına baktığımızda ise kızlar toplamda 2 deyim kullanmışlardır. Tekrara düşmemişlerdir. Erkekler ise bu türde sadece 1 deyim kullanmışlardır.

Tablo 16: Kız Öğrencilerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	2627	2	5	0
Çeşit	484	2	5	0
Tekrar	2143	0	0	0

Kız öğrencilerin otobiyografi türünde verdiği eserlerde 2627 adet toplam kelime bulunmaktadır. Bunlardan 484 adedi çeşit kelime 2143'ü ise tekrar edilen kelimedenden oluşmaktadır. 3620 adet toplam kelime ve 755 adet çeşit kelimeye sahip anı türüne oranla kızlar otobiyografide büyük bir düşüş yaşamışlardır. Kızlar bu rakamlarla otobiyografi türünde 3135 adet toplam kelimeye ve 575 adet çeşit kelimeye sahip erkeklerden daha az kelimeyle eser vermişlerdir.

İkileme kullanımına baktığımızda kızlar tekrarlama yapmadan toplamda 2 adet ikileme kullanmışlardır. Anı türünde 16 ikileme kullanan kız öğrenciler otobiyografide ise diğer değerlerde olduğu gibi düşüşe geçmişlerdir. Erkeklerle oranladığımızda ise erkekler kızlardan 4 adet daha fazla ikileme kullanmışlardır. Deyim kullanımına baktığımızda ise kızlar otobiyografi türünde tekrara düşmeden 5 adet deyim kullanmışlardır. Anı türüne göre 3 adet fazla kullanmışlardır. Erkeklerle karşılaştırıldığında; kızlar erkeklerden 10 adet daha az deyim kullanmışlardır.

Tablo 17: Kız Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3985	14	10	0
Çeşit	681	13	9	0
Tekrar	3304	1	1	0

Kız öğrencilerin serbest türde kullandığı kelimelere baktığımızda 3985 adet toplam kelimeye sahip oldukları görülmektedir. Bu toplamda 681 çeşit kelime ve 3304 tekrar edilen kelime bulunmaktadır. Kızlar diğer türlere oranla en fazla toplam kelimeyi serbest türde vermiştir. Ancak çeşit kelime olarak en fazla kullanım anı türünde gözükmektedir. Erkeklerle karşılaştığımızda kızlar toplamda ve çeşit kelime sayısı olarak erkeklerden daha fazla kelimeye sahip gözükmeleler.

İkileme kullanımına baktığımızda kızlar serbest türde 14 toplam ikilemeye sahiptirler. Kızlar sadece 1 tekrara düşmüştürler. Kızlar anı türünden sonra en fazla ikilemeyi serbest türde vermişlerdir. Erkekler ise kızlardan sadece 1 ikileme düşük kullanmışlardır. Deyim kullanımına baktığımızda ise toplamda 10 adet deyime sahiptirler. Sadece 1 tekrara düşmüşlerdir. Deyim kullanımı diğer türlerle karşılaştığımızda en fazla serbest türde görülmektedir. Erkeklerle karşılaştığımızda ise erkekler serbest türde sadece 4 deyim kullanmışlardır. Kızlar buna oranla 6 adet fazla kullanmışlardır.

Tablo 18: Kız Öğrencilerin 3 Türde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	10232	32	17	0
Çeşit	1248	28	15	0
Tekrar	8984	4	2	0

Kız öğrencilerin üç türde kullandıkları çeşit kelime sayısının kullanılan kelime sayısına oranı % 12,19'dur. Anı türünde % 20,85, otobiyografi türünde % 18,4, serbest türde ise %17'dir.

Bütün türlerde toplam kız öğrencilerin kullandıkları çeşit kelime sayısının kullanılan toplam kelime sayısına oranının, tek tek türlerin oranından az çıkması, kullanılan çeşit kelimelerin türlerde ortak kullanımların çok olduğunu gösterir. Her üç türün oranlarının ortalaması 18,75'tir. Kız öğrencilerin üç türde kullandıkları çeşit kelimelerin toplam kelimelere oranı 12,19'dur. Aradaki fark 6,56'dir. Bu fark her üç türde kullanılan çeşit kelimelerin, ortak kullanılan kelimelerini göstermektedir. Kızlar en çok kelimeyi serbest türde kullanmalarına karşın, en fazla çeşit kelimeyi anı türünde kullanmışlardır.

İkilemelere baktığımızda ise üç türde kullandıkları çeşit ikileme sayısının kullanılan ikileme sayısına oranı %87,5'tir. Anı türünde % 87,5, otobiyografi türünde %100, serbest türde ise %92,8'dir. Ortaya çıkan rakamlarda her üç türde de kullanılan ikilemelerin sayıları ve tekrarı azdır. Bu veriden yola çıkarak öğrenciler yazılarında ikilemeye fazla yer vermemişlerdir. Öğrenciler bu konuda yetersiz kalmışlardır.

Deyimlere baktığımızda ise üç türde kullandıkları çeşit deyim sayısının kullanılan deyim sayısına oranı % 88,23'tür. Anı türünde % 100, otobiyografi türünde % 100, serbest türde ise %90'dır. Türlerin geneline baktığımızda deyim

kullanımı çok azdır. Bu sebeple tekrar sayısı da azdır. Öğrenciler bu konuda yeterli miktara ulaşamamışlardır.

3. EKONOMİK SEVİYEYE GÖRE DAĞILIMDAN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLARI

Tablo 19: Alt Gruptaki Öğrencilerin Kullandıkları Kelimeler (18 Öğrenci)

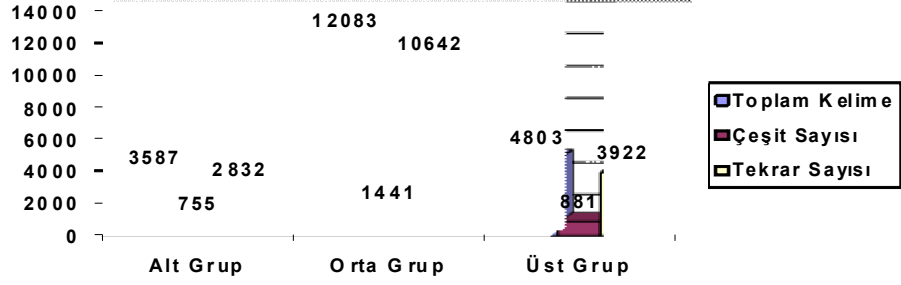
	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3587	7	6	0
Çeşit	755	7	5	0
Tekrar	2832	0	1	0

Tablo 20: Orta Gruptaki Öğrencilerin Kullandıkları Kelimeler (54 Öğrenci)

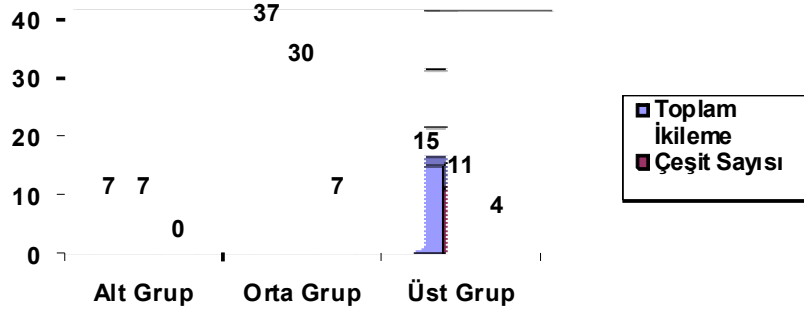
	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	12083	37	21	0
Çeşit	1441	30	14	0
Tekrar	10642	7	7	0

Tablo 21: Üst Gruptaki Öğrencilerin Kullandıkları Kelimeler (18 Öğrenci)

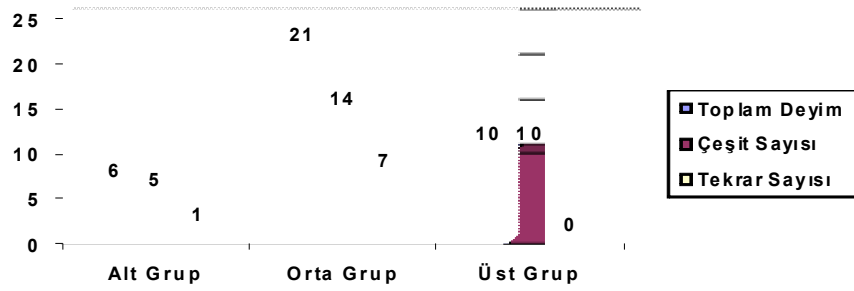
	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	4803	15	10	0
Çeşit	881	11	10	0
Tekrar	3922	4	0	0

Grafik 10: Öğrencilerin Kullandıkları Kelimelerin Sosyo Ekonomik Seviyeye Göre Dağılımı

Grafik 11: Öğrencilerin Kullandıkları İkilemelerin Sosyo Ekonomik Seviyeye Göre Dağılımı

Grafik 12: Öğrencilerin Kullandıkları Deyimlerin Sosyo Ekonomik Seviyeye Göre Dağılımı

Sosyo ekonomik seviyesi orta düzeyde bulunan öğrencilerin toplam kelime sayısındaki üstünlüğü, bu gruptaki öğrenci sayısının diğer iki gruptakinden daha fazla (54 kişi) olmalarından kaynaklanmaktadır. Bu durum göz önüne alınarak bir düzeltme işlemine gidilmiştir.

Sosyo-Ekonomik Durumu Alt Seviyedeki Öğrenciler için;

Toplam Kelime	Kelime Çeşidi	Kelime Tekrarı
$3587 / 18 = 199$	$755 / 18 = 41,9$	$2832 / 18 = 157,3$

Sosyo-Ekonomik Durumu Orta Seviyedeki Öğrenciler için;

Toplam Kelime	Kelime Çeşidi	Kelime Tekrarı
$12083 / 54 = 223,75$	$1441 / 54 = 26,68$	$10642 / 54 = 197,07$

Sosyo-Ekonomik Durumu Üst Seviyedeki Öğrenciler için;

Toplam Kelime	Kelime Çeşidi	Kelime Tekrarı
$4803 / 18 = 266,83$	$881 / 18 = 48,94$	$3922 / 18 = 217,8$

Bu verilerden hareketle alt ve yüksek grupların kelime çeşitliliği açısından dikkate alınacak çok büyük bir farklılık yoktur. Öğrencilerin toplamda kullanmış oldukları 20568 kelime içerisinde alt grup öğrenciler 3587 toplam kelime kullandıkları ve bu kelimeler içerisinde 755 çeşit kelime bir çeşit sayısına ulaştıkları, orta gurubun toplamda 12083 kelime ve 1441 çeşit kelime, üst grup öğrencilerin ise toplamda 4803 kelime kullanıp çeşit açısından 881 kelimeye ulaştıkları gözlenmiştir. Bu sonuçlara göre toplamda en fazla kelimeyi orta gurubun, ikinci olarak üst gurubun en az kelimeyi ise alt gurubun kullandığı, çeşit açısından alt ve üst guruplar bir değerlendirmeye tabi tutulursa alt gurubun 755 kelimeyle, 881 çeşit kelime kullanan üst grup öğrencilerden %14,3 daha fazla çeşit kelime kullandıkları sonucuna ulaşılır.

Orta grubun kullandığı toplam kelime ve çeşit miktarı bakımından diğer iki gurubu geride bıraktığı ve kelime toplamları bakımından diğer iki grubun orta gurubun gerisinde kaldıkları sonucuna varılabilir. Bu değerlendirmede 54 kişilik bir sayısal üstünlüğe sahip orta gurubun diğer guruplarla kıyaslanması mümkün görünmemektedir.

Burada dikkatimizi çekmesi gereken önemli bir husus, bir dildeki kelime çeşitliliğinin sınırlı olmasına rağmen insan kapasitesinin sınır tanımamasıdır. Bu nedenle metinlerdeki paragrafların niceliğinin artması bu metinlerde geçen kelimelerin çeşitlilik oranlarını artıramamaktadır ya da sınırlı ölçüde katkı sağlamaktadır. Dolayısıyla bu verilerden hareketle orta grubun daha az bir kelime servetine sahip olduğu kanısı bizi yanıltabilir. Kullanmış olduğumuz düzeltme formülünün geçerliliği kabul edilemez.

4. CİNSİYET VE GELİR SEVİYESİNE GÖRE DAĞILIMDAN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLARI

Tablo 22: Alt Grup Kız Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	1831	3	6	0
Çeşit	500	3	5	0
Tekrar	1331	0	1	0

Tablo 23: Orta Grup Kız Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular (27 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	6002	24	8	0
Çeşit	967	22	8	0
Tekrar	5035	2	0	0

Tablo 24: Üst Grup Kız Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	2399	5	3	0
Çeşit	557	5	3	0
Tekrar	1847	0	0	0

Öğrencilerinin cinsiyet ve sosyo ekonomik açıdan kelime kullanım performansına baktığımızda üst grup kız öğrencilerin, alt grup öğrencilere göre toplam kelime sayısında ve kelime çeşitliliğinde daha başarılı oldukları görülmektedir. Kişi sayısı bakımından bir eşitlik söz konusu olmasına rağmen alt grup öğrenciler yazılı anlatımda üst grup öğrencilerin gerisinde kalmışlardır.

Kullanılan deyimlerde alt grup öğrencilerin lehine bir sonuç varken, ikilemelerde üst grup öğrencilerin daha başarılı olduğu görülmektedir. Kullanılan ikileme ve deyimler, toplam kelime içerisinde önemli bir sayısal çoğunluk göstermediği için tam bir yargıya varmak mümkün görünmemektedir.

Tablo 25: Alt Grup Erkek Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	1756	4	0	0
Çeşit	531	4	0	0
Tekrar	1225	0	0	0

Tablo 26: Orta Grup Erkek Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular (27 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	6081	13	13	0
Çeşit	1042	9	7	0
Tekrar	5039	4	6	0

Tablo 27: Üst Grup Erkek Öğrencilerden Elde Edilen Bulgular (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	2404	10	7	0
Çeşit	638	8	7	0
Tekrar	1766	2	0	0

Öğrencilerinin cinsiyet ve sosyo ekonomik açıdan kelime kullanım performansına baktığımızda üst grup erkek öğrencilerin, alt grup öğrencilere göre toplam kelime sayısında ve kelime çeşitliliğinde daha başarılı oldukları görülmektedir. Kişi sayısı bakımından bir eşitlik söz konusu olmasına rağmen alt grup öğrenciler yazılı anlatımda üst grup öğrencilerin gerisinde kalmışlardır. Orta grup ise her iki gruba sayısal olarak da üstün olduğu için en çok kelime, deyim ve ikileme bu grupta yer almaktadır. Kızlar ve erkekleri sosyo ekonomik seviye bakımından karşılaştırsak; kızlar sadece orta grupta toplam kelime serveti olarak kızları geçmişlerdir. Ancak diğer tüm seviyelerde hem toplam kelimedede hem de çeşit kelime olarak erkekler daha üstün bir grafik sergilemişlerdir.

Kullanılan deyimlerde ve ikilemelerde üst grup öğrencileri daha başarılı olduğu görülmektedir. Kızlarda ise alt grup öğrencileri deyim bakımından üstünken, ikileme olarak üst grup öğrencileri daha fazla kullanıma sahiptirler. Kullanılan ikileme ve deyimler, toplam kelime içerisinde önemli bir sayısal çoğunluk göstermediği için tam bir yargıya varmak mümkün görünmemektedir.

5. TÜRE VE GELİR SEVİYESİNE GÖRE DAĞILIMDAN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLARI

Tablo 28: Alt Grup Anı Türünde Ede Edilen Bulgular (18 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	1512	3	0	0
Çeşit	463	3	0	0
Tekrar	1049	0	0	0

Tablo 29: Orta Grup Anı Türünde Elde Edilen Bulgular (54 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	4219	20	1	0
Çeşit	875	17	1	0
Tekrar	3344	3	0	0

Tablo 30: Üst Grup Anı Türünde Elde Edilen Bulgular (18 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	1537	1	2	0
Çeşit	484	1	2	0
Tekrar	1053	0	0	0

Anı türünü gelir seviyesine göre değerlendirdiğimizde en fazla toplam kelimenin orta gruba ait olduğu görülmektedir. Ancak öncelikle şunu belirtmek gerekir ki alt ve üst grupta 18'er öğrenci bulunurken orta grupta 54 öğrenci bulunmaktadır. Bu sebeple ortaya çıkan rakamları bu unsura göre değerlendirmek gerekmektedir. Ancak alt ve üst grubun toplam ve çeşit kelimesine baktığımızda rakamların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Anı türü için alt ve üst grubun birbirinden çok ta farklı olmadığı görülmektedir.

İKileme olarak değerlendirdiğimizde ise yine orta grubun 20 ikileme ile 3 ikilemeye sahip alt gruptan ve 1 ikilemeye sahip üst gruptan çok fazla olduğu görölmektedir. Deyim sayısına baktığımızda her üç seviyenin de birbirinden çok ta farklı olmadığı görölmektedir. Alt grupta hiç deyim bulunmazken orta grupta 1, üst grupta 2 deyim bulunmaktadır. Bu rakamlarla deyimde en iyi üst gruptur.

Tablo 31: Alt Grup Otobiyografi Türünde Elde edilen Bulgular (18 Öğrenci)

	Kelime	İKileme	Deyim	Atasözü
Toplam	832	0	0	0
Çeşit	249	0	0	0
Tekrar	583	0	0	0

Tablo 32: Orta Grup Otobiyografi Türünde Elde Edilen Bulgular (54 Öğrenci)

	Kelime	İKileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3327	5	14	0
Çeşit	563	3	7	0
Tekrar	2764	2	7	0

Tablo 33: Üst Grup Otobiyografi Türünde Elde Edilen Bulgular (18 Öğrenci)

	Kelime	İKileme	Deyim	Atasözü
Toplam	1603	3	6	0
Çeşit	412	3	6	0
Tekrar	1191	0	0	0

Otobiyografi türünü gelir seviyesine göre değerlendirdiğimizde ise alt grup ile üst grup arasında büyük bir farkın olduğu görölmektedir. Alt grup 832 adet toplam kelimeye sahipken üst grup 1603 adet toplam kelimeye sahiptir. Ayrıca alt grubun çeşit kelime sayısı 249 adetken üst grubun 412 adettir. Rakamlara baktığımızda toplam kelime ve çeşit kelime olarak üst grup alt grubu ikiye katlamıştır. Bu sonucun

ortaya çıkmasında alt grupta yer alan öğrencilerin çok fazla sosyal ve kültürel hayata sahip olmaması ve buna binaen hayatlarında yazıya dökülecek çok fazla faaliyet bulunmamasını gerekçe olarak gösterebiliriz. Anı türünde üst ve alt grubun rakamlarının hemen hemen yakın çıkması da bunu destekler haldedir.

Ayrıca ikileme ve deyim kullanımına baktığımızda ise alt grubun hem ikilemede hem de deyimde hiçbir ürün ortaya koymadığı görülmektedir. Ancak üst grubun ikilemede 3 adet ve deyimde 6 adet kullanımı gözükmemektedir.

Tablo 34: Alt Grup Serbest Türde Elde Edilen Bulgular (18 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	1243	4	6	0
Çeşit	367	4	5	0
Tekrar	876	0	1	0

Tablo 35: Orta Grup Serbest Türde Elde Edilen Bulgular (54 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	4537	12	6	0
Çeşit	775	12	6	0
Tekrar	3762	0	0	0

Tablo 36: Üst Grup Serbest Türde Elde Edilen Bulgular (18 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	1663	11	2	0
Çeşit	421	9	2	0
Tekrar	1242	2	0	0

Serbest türü sosyo ekonomik seviyeye göre değerlendirdiğimizde ise karşımıza çıkan tablo otobiyografiden farksız gözükmemektedir. Ancak

otobiyografide var olan uçurum kadar büyük gözükmemektedir. Alt grup 1243 adet toplam kelime kullanırken üst grup 1663 adet toplam kelime kullanmıştır. Ayrıca alt grup 367 adet çeşit kelime kullanırken üst grup 421 adet çeşit kelime kullanmıştır.

İkileme ve deyim kullanımını olarak değerlendirdiğimizde alt grubun deyimde, üst grubun ikilemede üstün olduğu görülmektedir. Gruplardan herhangi birinde atasözü kullanımına rastlanmamıştır.

Genel olarak türleri ve seviyeleri kendi aralarında değerlendirirsek; üç grubun kelime kullanım performansını incelediğimizde, orta grup öğrenciler toplam kelime sayısı ve kelime çeşitliliği açısından alt ve üst grup öğrencilerden daha başarılı görülmüştür. Orta grubun kelime çeşitliliği açısından diğer iki grubu geride bırakmasının nedenlerinden biri olarak bu öğrencilerin diğer iki gruptaki öğrencilere oranla daha fazla sayıda olması gösterilebilir.

Öğrencilerinin yazdıkları üç farklı tür arasında toplam ve çeşit zenginliği açısından en fazla kelime serbest türde kullanılmıştır. Bundan hareketle, öğrencilerin serbest türde metin vermeye daha istekli oldukları anlaşılabilir. Serbest türde üst grup 1663 toplam, 421 çeşit kelime kullanmışlardır. Alt grup ise 1243 toplam kelime, 367 çeşit kelime kullanmışlardır. Üst grup öğrenciler her üç türde de alt grup öğrencilerden daha fazla toplam ve çeşit kelime kullanmışlardır. Üç tür arasında en fazla kelime kullanım farkı ise otobiyografi türünde ortaya çıkmıştır. Üst grup otobiyografi türünde toplam 1603 kelime ve 412 çeşit kelime kullanırken, alt grup toplamda 832 kelime, çeşit kelimedede ise 249 kelime kullanmıştır. Bu sonuca göre üst grup otobiyografi türünde alt gruptan 771 kelime daha fazla kullanmıştır.

6. CİNSİYETE VE TÜRE GÖRE DAĞILIMDAN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLARI

Tablo 37: Erkeklerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3648	8	1	0
Çeşit	825	7	1	0
Tekrar	2823	1	0	0

Tablo 38: Kızların Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3620	16	2	0
Çeşit	755	14	2	0
Tekrar	2865	2	0	0

Tablo 39: Erkeklerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3135	6	15	0
Çeşit	574	4	9	0
Tekrar	2561	2	6	0

Tablo 40: Kızların Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	2627	2	5	0
Çeşit	484	2	5	0
Tekrar	2143	0	0	0

Tablo 41: Erkeklerin serbest türde kullandığı kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3458	13	4	0
Çeşit	676	10	4	0
Tekrar	2783	3	0	0

Tablo 42: Kızların serbest türde kullandığı kelimeler (45 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	3985	14	10	0
Çeşit	681	13	9	0
Tekrar	3304	1	1	0

Erkek ve kız öğrenciler kelime kullanım ve türler düzeyinde karşılaştırıldıklarında toplam kelime sayısı açısından erkekler daha fazla kullanmışlardır. Ancak kız öğrencilerle, erkek öğrencilerin eşit sayıda olmalarına rağmen erkekler kadar kelime çeşitliliğini yakalayamamış olmaları dikkat çekicidir. Burada şu faktörün unutulmaması gerekmektedir. Erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha geniş bir sosyo kültürel çevrenin içinde yetişmesi, kız öğrencilerin kendi özel yaşantıları ile ilgi birçok konuyu ifade etmekten çekinmeleri, bu kelime çeşitliliğini artıran veya düşüren başlıca faktörler olarak gösterilebilir.

Anı, otobiyografi ve serbest tür içerisinde, serbest tür hariç erkekler kız öğrencilere göre daha başarılı olmuşlardır. Serbest türde ise kız öğrenciler daha başarılıdır. Toplamda kız öğrenciler anıda 3620, otobiyografide 2627 kelime, serbest türde 3985 toplam kelime kullanmışlardır. Erkek öğrenciler ise anıda 3648, otobiyografide 3135, serbest türde ise 3458 toplam kelime kullanmışlardır. Her iki grupta da en fazla toplam kelime serbest türde verilmiş en az toplam kelime ise otobiyografi türünde kullanılmıştır.

7. CİNSİYETE SEVİYEYE VE TÜRE GÖRE DAĞILIMDAN ELDE EDİLEN BULGULAR VE YORUMLARI

Tablo 43: Alt Grup Erkek Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	730	2	0	0
Çeşit	305	2	0	0
Tekrar	425	0	0	0

Tablo 44: Alt Grup Erkek Öğrencilerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	407	0	0	0
Çeşit	167	0	0	0
Tekrar	240	0	0	0

Tablo 45: Alt Grup Erkek Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	619	2	0	0
Çeşit	239	2	0	0
Tekrar	380	0	0	0

Erkeklerin alt gruptaki performanslarına baktığımızda en çok kelime sayısı ve çeşit sayısına sahip oldukları tür anıdır. En az kelime sayısı ve çeşit sayısına sahip oldukları tür ise otobiyografidir. İkileme kullanımı açısından ise anı ve serbest türde sadece ikişer tane kullanılmıştır. Deyim ve atasözüne alt grupta rastlanamamıştır. Alt grubun türlerde çeşit kelimenin toplam kelimeye oranı anıda %41,7, otobiyografide %41,03, serbest türde ise %38,61'dir. Oranlara baktığımızda türlerin çeşit kelime sayılarının toplam kelime sayılarına oranları arasında çok fazla fark yoktur. Bu veriden yola çıkarsak erkeklerin kullandıkları kelime sayısının artması çeşit kelime sayısını artırmamaktadır.

Tablo 46: Orta Grup Erkek Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (27 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	2141	6	0	0
Çeşit	597	5	0	0
Tekrar	1544	1	0	0

Tablo 47: Orta Grup Erkek Öğrencilerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (27 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	1888	4	10	0
Çeşit	426	2	4	0
Tekrar	1460	2	6	0

Tablo 48: Orta Grup Erkek Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (27 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	2052	3	3	0
Çeşit	524	3	3	0
Tekrar	1528	0	0	0

Erkeklerin orta gruptaki performanslarına baktığımızda en çok kelime sayısı ve çeşit sayısına sahip oldukları tür anıdır. En az kelime sayısı ve çeşit sayısına sahip oldukları tür ise otobiyografidir.

İkileme kullanımı açısından en zengin tür anıdır. Serbest türde ve otobiyografi türünde ise 4 ve 3 ikileme kullanılmıştır. Toplam kelime, çeşit kelime ve ikilemede en çok veriye sahip anı türünde deyim rastlanamamıştır. Orta grubun türlerde çeşit kelimenin toplam kelimeye oranı anıda %27,8, otobiyografide %22,5, serbest türde ise %25,5'tir. Oranlara baktığımızda türler içinde genele oranla fazla çeşit kelime sayısına sahip olan tür anıdır. Bu veriden yola çıkarsak erkekler anı türünde verdikleri eserleri istekli olarak yazmışlardır.

Tablo 49: Üst Grup Erkek Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	777	0	1	0
Çeşit	324	0	1	0
Tekrar	453	0	0	0

Tablo 50: Üst Grup Erkek Öğrencilerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	840	2	5	0
Çeşit	288	2	5	0
Tekrar	552	0	0	0

Tablo 51: Üst Grup Erkek Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	787	8	1	0
Çeşit	290	7	1	0
Tekrar	497	1	0	0

Üst grubu değerlendirdiğimizde en çok kelime ve çeşit sayısına sahip tür diğer gruptakinin aksine otobiyografidir. Bu çıkışın sebebi olarak da üst seviyede yer alan öğrencilerin daha aktif bir sosyal hayata sahip olmalarına bağlayabiliriz. Üst grubun türlerde çeşit kelimenin toplam kelimeye oranı anıda %41,6, otobiyografide %34,2, serbest türde ise %36,8'dir. Bu veriden hareketle toplam içinde en fazla çeşit kullanan anı türü olmuştur. Otobiyografi türünün genelde iyi çıkması ile çeşit kelime sayısı arasında bir paralellik bulunmamaktadır.

Deyim sayılarına baktığımızda anıda 1, otobiyografide 5, serbest türde ise 1'dir. Türler içinde en fazla kullanan otobiyografidir. İkileme sayıları ise anıda 0,

otobiyografide 2, serbest türde ise 8 adettir. Bu veriler ışığında öğrenciler yazılı anlatımlarında ikileme ve deyimlere çok fazla yer vermemektedirler.

Tablo 52: Alt Grup Kız Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	782	1	0	0
Çeşit	292	1	0	0
Tekrar	490	0	0	0

Tablo 53: Alt Grup Kız Öğrencilerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	425	0	0	0
Çeşit	152	0	0	0
Tekrar	273	0	0	0

Tablo 54: Alt Grup Kız Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	624	2	6	0
Çeşit	251	2	5	0
Tekrar	373	0	1	0

Alt grup kızlara baktığımızda en fazla kelime ve çeşit kelimeye sahip olan tür anıdır. En az kelime ve çeşit kelimeye sahip olan ise otobiyografidir. Alt grubun türlerde çeşit kelimenin toplam kelimeye oranı anıda %37,3, otobiyografide %35,7, serbest türde ise %40,2'dir. Serbest tür kullanılan kelime içinde en fazla çeşit kelime oranına sahip türdür. Anı türü kelime bakımından zengin olmasına rağmen deyim ve ikileme olarak çok fakirdir.

Tablo 55: Orta Grup Kız Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (27 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	2078	14	1	0
Çeşit	571	12	1	0
Tekrar	1507	2	0	0

Tablo 56: Orta Grup Kız Öğrencilerin Otobiyografi Türünde Kullandığı Kelimeler (27 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	1439	1	4	0
Çeşit	340	1	4	0
Tekrar	1099	0	0	0

Tablo 57: Orta Grup Kız Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (27 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	2485	9	3	0
Çeşit	546	9	3	0
Tekrar	1939	0	0	0

Orta grup kızlara baktığımızda en çok kelime ve çeşit sayısına sahip olan grup serbest türdür. Bu çıkışın sebebi olarak da öğrencilerin serbest türde yazı yazmaya daha istekli oldukları görülmektedir. Orta grubun türlerde çeşit kelimenin toplam kelimeye oranı anıda %27,4, otobiyografide %23,6, serbest türde ise %21,9'dur. Bu veriden hareketle toplam içinde en fazla çeşit kullanan anı türü olmuştur. Serbest türün genelde iyi çıkması ile çeşit kelime sayısı arasında bir paralellik bulunmamaktadır. En fazla çeşidi ise anı türünde görmekteyiz.

Deyim sayılarına baktığımızda anıda 1, otobiyografide 4, serbest türde ise 3'dür. Türler içinde en fazla deyim kullanan otobiyografidir. İkileme sayıları ise anıda 14, otobiyografide 1, serbest türde ise 9 adettir. Bu veriler ışığında orta grupta

yer alan kız öğrenciler yazılı anlatımlarında ikileme ve deyimlere çok fazla yer vermemişlerdir.

Tablo 58: Üst Grup Kız Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	760	1	1	0
Çeşit	291	1	1	0
Tekrar	469	0	0	0

Tablo 59: Üst Grup Kız Öğrencilerin Anı Türünde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	763	1	1	0
Çeşit	255	1	1	0
Tekrar	508	0	0	0

Tablo 60: Üst Grup Kız Öğrencilerin Serbest Türde Kullandığı Kelimeler (9 Öğrenci)

	Kelime	İkileme	Deyim	Atasözü
Toplam	876	3	1	0
Çeşit	263	3	1	0
Tekrar	613	0	0	0

Üst grubu değerlendirdiğimizde türler arası çok fazla bir fark görülmemektedir. Bu çıkışın sebebi olarak da üst seviyede yer alan öğrencilerin birbirine benzer bir sosyal hayata sahip olmalarına bağlayabiliriz. Üst grubun türlerde çeşit kelimenin toplam kelimeye oranı anıda %38,2, otobiyografide %33,4, serbest türde ise %30,02'dir. Bu veriden hareketle toplam içinde en fazla çeşit kullanan anı türü olmuştur. Oranlara baktığımızda en iyi durumda olan yine anı türü olmuştur. Genele baktığımızda anı türü hemen hemen her seviyede üstün çıkmıştır. Bunun sebebi de anı türünde çocukların daha rahat yazması olabilir.

Deyim sayılarına baktığımızda anıda 1, otobiyografide 1, serbest türde ise 1'dir. Türler içinde kullanım açısından bir fark yoktur. İkileme sayıları ise anıda 1, otobiyografide 1, serbest türde ise 3 adettir. Bu veriler ışığında üst grup öğrenciler yazılı anlatımlarında ikileme ve deyimlere çok fazla yer vermemektedirler.

Genele baktığımızda erkek ve kız öğrenciler anı türünde toplam kelime ve çeşit kelime kullanımındaki üstünlükleri ile göze çapmaktadırlar. Zaman zaman serbest türde bir artış olmasına rağmen anı türü genelde daha üstün çıkmıştır. Seviye olarak incelediğimizde ise orta grubun öğrenci sayısı fazla olmasından dolayı orta grupta kullanılan kelime ve çeşit sayısı fazla görünmektedir. Üst grubun zaman zaman orta gruba yaklaşmasının sebebi olarak ta üst grupta yer alan öğrencilerin sosyal ve ekonomik hayatlarının daha aktif olmasını söyleyebiliriz.

Deyim ve ikileme açısından baktığımızda ise öğrenciler her grupta ve türde ikileme ve deyim kullanmaya çok ta istekli görünmemektedirler. Bu veriden yola çıkarsak öğrenciler deyim ve ikileme hazineleri açısından zayıf görünmektedir. Bu eksikliği de kitap okumalarındaki yetersizliğe ve sosyal çevrelerinin seviyesinin düşük olmasına bağlayabiliriz.

8. DİĞER ÇALIŞMALARLA KARŞILAŞTIRMA

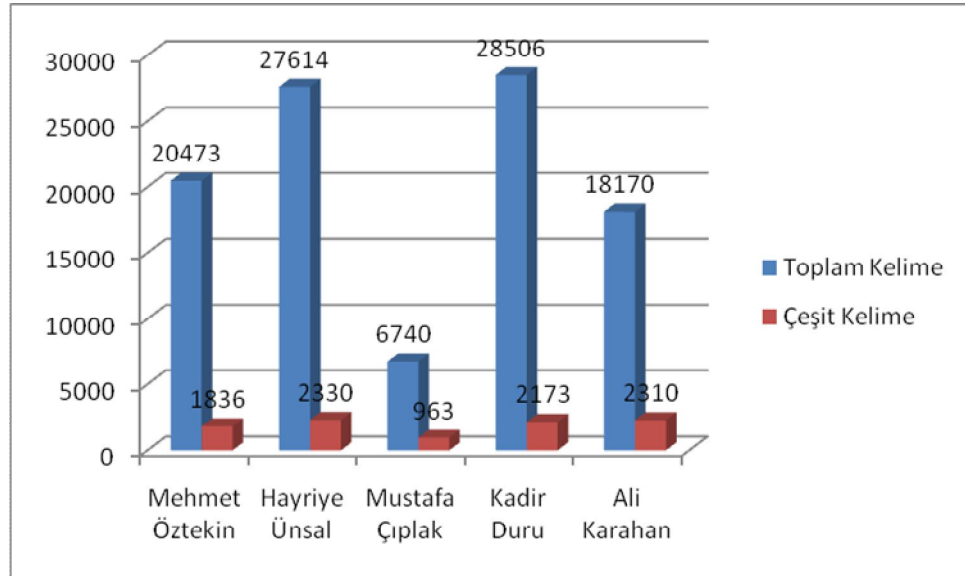
Mustafa Çıplak tarafından Uşak merkezinde yapılan çalışmada 30464 kelime tespit edilmiş bunun 2567 'si çeşit olarak belirlenmiştir. Bu rakamlar Çıplak'ın çalışmasının tamamının verileridir. Çıplak çalışmasını 5. ,8. ve 11. sınıf öğrencileri üzerinde yapmıştır. Karşılaştırma açısından 5. sınıf öğrencilerine ait verileri ayrıca vermek faydalı olacaktır. Buna göre; 5. sınıflardaki toplam kelime sayısı 6740, çeşit sayısı 963 olarak belirlenmiştir.

Hayriye Ünsal tarafından Afyon merkezde konuşma becerisi üzerine yapılan benzer bir çalışmada toplam kelime 27614, çeşit kelime sayısı ise 2330 olarak belirtilmiştir. Her iki çalışmanın verilerinde çıkan yakın sonuçlar, yazılı ve sözlü anlatım arasında önemli bir kelime kadrosu farklılığının olmadığını göstermektedir. Kelime çeşit sayısı bakımından bu çalışma ile de karşılaştırıldığında sayı itibarı ile önemli bir fark görülmemektedir. Ancak kullanılan kelime sayısı ile kullanılan çeşit sayısını oranladığımızda sonuç farklı çıkmaktadır. Mustafa Çıplak'ın çalışmasında kullanılan kelimelerin çeşit sayısına oranı 8,42, Hayriye Ünsal'ın çalışmasında bu oran 8,43, bizim çalışmamızda ise 8,97'dir. Bu durum öğrenci sayıları ve sınıf çeşitliliği ile açıklanabilir. Bizim çalışmamızdaki örneklemimiz sadece 5. sınıf öğrencileridir. Diğer çalışmalar ise 5. , 8. ve 11. sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır.

Kadir Duru tarafından Uşak ili Sivasslı ilçesinde yapılan çalışmada 114 öğrenciden toplanan verilerde toplam kelime 28506 ve 2173 çeşit kelime tespit edilmiştir. Tespit edilen çeşit kelime sayısının toplam kelime sayısına oranı 7,62 dir. Bu oran Hayriye Ünsal ve Mustafa Çıplak'ın çalışmalarındaki orana yakındır. Ancak Kadir Duru'nun çalışması örneklem grubu yönüyle diğerlerinden farklıdır. Kadir Duru'nun çalışmasında örneklem grubu sadece ilköğretim 5. sınıf öğrencileridir. Öğrenciler belli bir seçime tabi tutulmamış, örneklem grubunun tamamı incelenmiştir. Bu yönüyle bizim çalışmamız bu çalışmayla tam karşılaştırılabilir durumdadır.

Duru'nun çalışmasıyla bu çalışma karşılaştırıldığında, Duru 114 öğrenciden topladığı veriler ışığında 28506 toplam kelime ve 2173 çeşit kelime tespit etmiştir. Bizim çalışmamızda 90 öğrenciden toplanan verilerde 20473 toplam kelime ve 1836 çeşit kelime tespit edilmiştir. Bu çalışmalardan elde edilen sözlükler karşılaştırılarak ortak bir sözlük oluşturulmuştur. Bu ortak sözlük ekler kısmına konulmuştur.

Ali Karahan'ın Uşak ili Ulubey İlçesi köy ilköğretim okullarında eğitim gören 5. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki aktif kelime hazinesini belirlemeye yönelik çalışmada ise 85 öğrenciden 18178 toplam kelime ve 2310 çeşit kelime bulgusuna ulaşmıştır. Karahan bu çalışmada ilköğretim 5. Sınıf öğrencilerini sadece cinsiyet ve türlere göre değerlendirmiştir. Bu sebeple bizim çalışmamızın değerlendirme kriterlerine tam uygun bir örnek olarak alamamaktayız. Ancak bulgularını ekler kısmındaki sözlüklerde çalışmamızdaki kelimeler ile karşılaştırdık.

Grafik 13: Diğer Çalışmalarda Elde Edilen Kelimelerle Karşılaştırma

SONUÇ VE TOPLU DEĞERLENDİRME

Çalışmamızda elde edilen veriler ışığında, 90 öğrenciden oluşan örneklem grubumuzun verileri şu şekildedir:

Toplam 20473 kelime, 59 ikileme ve 37 deyim kullandıkları tespit edilmiştir. Örneklem grubumuzun 1836 çeşit kelime kullandığı belirlenmiş ve bu çeşit kelime sayısının toplam kelime sayısına oranının % 8,96 olduğu görülmüştür. Dolayısıyla, örneklem grubumuzun kullandığı toplam kelimenin %91,03'ü (18637 kelime) tekrar edilen kelimelerden oluşmaktadır. Tekrar edilen kelime sayısının toplam kelime sayısı içinde bu denli yüksek bir orana sahip olması, öğrencilerin geniş bir kelime servetine sahip olmaksızın farklı duygu ve düşünceleri aynı kelimelerle anlatmaya çalıştıklarını göstermektedir.

Erkekler 10241 toplam kelime sayısında 1378 çeşit kelime kullanmışlardır.

Kızlar 10232 toplam kelime sayısında 1249 çeşit kelime kullanmışlardır.

Erkek öğrenciler ile kız öğrenciler arasında toplam kelime açısından baktığımızda göz ile görülür bir fark bulunmamaktadır. Erkekler kızlardan 9 kelime fazla kullanmışlardır. Ancak çeşit kelime sayılarına baktığımızda ise erkeklerin kızlara göre 129 çeşit kelime daha fazla kullandığını görmekteyiz.

Erkekler toplam 27 tane toplam ikileme, 21 tane çeşit ikileme kullanmışlardır.

Kızlar toplam 32 tane toplam ikileme, 29 tane çeşit ikileme kullanmışlardır.

Erkekler toplam 20 tane deyim, 13 çeşit deyim kullanmışlardır.

Kızlar toplam 17 tane deyim, 16 çeşit deyim kullanmışlardır.

Erkeklerin ve kızların ikileme ve deyim kullanımına baktığımızda kızlar ikilemede erkeklerden daha fazla kullanım sayısına sahipken erkekler de deyim kullanımında kızlardan daha fazla görülmektedir. Erkekler kelime kullanımında ve deyim kullanımında üstünken kızlar deyim kullanımında üstün görülmektedir. İkileme ve deyim kullanımını bir nedene bağlamak yanlış olur ancak, kitap okuma alışkanlığı gelişmiş olan bireylerin hem kelime hem de ikileme ve deyim kullanımı, okumayan bireylere göre daha farklı olmaktadır.

Alt grupta 3587 toplam kelime, 755 çeşit kelime kullanılmıştır.

Orta grupta 12083 toplam kelime, 1441 çeşit kelime kullanılmıştır.

Üst grupta 4803 toplam kelime, 881 çeşit kelime kullanılmıştır.

Alt grupta 7 toplam ikileme, 7 çeşit ikileme kullanılmıştır.

Orta grupta 37 toplam ikileme, 30 çeşit ikileme kullanılmıştır.

Üst grupta 15 toplam ikileme, 11 çeşit ikileme kullanılmıştır.

Alt grupta 6 toplam deyim, 5 çeşit deyim kullanılmıştır.

Orta grupta 21 toplam deyim, 14 çeşit deyim kullanılmıştır.

Üst grupta 10 toplam deyim, 10 çeşit deyim kullanılmıştır.

Öncelikle orta grupta sayısal verilerin çok çıkmasının sebebi orta grubun öğrenci sayısının alt ve üst gruba göre daha fazla olmasıdır. Orta grupta 54 öğrenci, alt ve üst grupta 18'er öğrenci bulunmaktadır. Bu sebeple genelde alt ve üst grubun verileri üzerinde durulmuştur. Toplam kelime ve çeşit kelimedeki orta gruptan sonra en fazla kelime üst grupta yer almaktadır. İkileme ve deyim kullanımı içinde aynı durum geçerlidir. Bunun sebebi olarak; üst grubun hayat standardına bağlı olarak etkileşim içerisinde bulunduğu çevre alt gruba oranla daha elittir. Bu nedenle çevreden alınan kelime çeşidi ve adedi üst grubun ortaya koyduğu eserlere dolaylı olarak yansımıştır. Ancak bu durumu sadece bu nedene bağlayamayız. Verilerin bu

şekilde çıkmasında bizim kontrol edemeyeceğimiz bir takım etmenlerde bulunmaktadır.

Anı türünde 7262 toplam kelime, 1162 çeşit kelime kullanılmıştır.

Otobiyografi türünde 5762 toplam kelime, 776 çeşit kelime kullanılmıştır.

Serbest türde 7443 toplam kelime, 981 çeşit kelime kullanılmıştır.

Öğrencilerin en fazla toplam kelimeyi serbest türde ve çeşit kelimeyi anı türünde kullanmaları bizim çalışmamızda beklenen bir sonuçtur; çünkü öğrenciden, herhangi bir sınırlandırma yapmaksızın, istediği bir konuda yazı yazmasını istemek, öğrencinin kelime servetini zorlamakta ve yazarken öğrencide serbest kelime çağrışımları oluşmasının önünü açmaktadır. Ancak otobiyografide öğrenci kendini kısıtlanmış hissedebilmekte ve böylece daha dar bir kelime kadrosu kullanmaya zorlanmaktadır. Bizim çalışmamızın sonuçlarına bakıldığında bu durumun ortaya çıktığı görülmektedir. Serbest türde öğrenciler toplam 7443 kelime ve 981 çeşit kelime kullanmışlardır. Dolayısıyla, kelime tekrar oranı %86,8'dir. Anı türünde ise toplam 7262 kelime ve 1162 çeşit kelime kullanmışlar, böylece %83,9 tekrar kelime kullanmışlardır.

Otobiyografi türünde en az toplam kelimenin ve çeşit kelimenin kullanılmış olması ise, öğrencilerin yaşlarının küçük olmasına ve dolayısıyla yaşanmışlıkların az olmasına bağlanabilir. Ancak, türler açısından yapılan bu türden değerlendirmeler öğrencilerin yazma becerilerindeki başarılar olarak algılanmamalıdır. Çünkü ifade gücü, ifadelerin doğruluğu ve etki açısından metinlerin değerlendirilmesi bizim çalışmamızın konusu değildir. Öğrencilerin yazılı anlatımda ortaya koydukları performanslar türler ve sosyo ekonomik seviye cinsiyet açısından karşılaştırılmıştır. Daha önce yapılan benzer çalışmalarda da sosyo-ekonomik düzeyler karşılaştırılmış ve farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmamızın sonuçlarına göre, her öğrenci üç türün toplamında ortalama 227,47 toplam kelime kullanmıştır. Kız öğrenciler bu

ortalamanın 0,09 kelime üzerine çıkmışlar, erkek öğrenciler de 0,1 kelime üzerinde çıkmışlardır.

Anı türünde: 3 deyim, 24 ikileme kullanılmıştır.

Otobiyografi türünde: 20 deyim, 8 ikileme kullanılmıştır.

Serbest türde: 14 deyim, 27 ikileme kullanılmıştır.

Toplamda 37 deyim, 59 ikileme kullanılmıştır.

Çalışmamızda ayrı başlıklar altında değerlendirdiğimiz ve listelediğimiz ikilemeler, deyimler ve atasözleri kullanımları türlere göre değişiklik göstermektedir. Ancak, toplam kelime kullanımına bağlı olarak, en çok ikileme ve deyim serbest türde kullanılmış, en az ise otobiyografi türünde kullanılmıştır. Genele baktığımızda öğrencilerin deyim, ikileme ve atasözü kullanımı konusunda yetersiz oldukları görülmektedir. Bu sonucun sebebini tek bir nedene bağlamak oldukça zordur ancak öğrencilerin sosyo ekonomik düzeyi ve kitap okuma alışkanlıkları bu sonuç üzerinde oldukça etkilidir.

Sonuç olarak, çalışmamızda elde edilen verilerden yola çıkarak:

- Cinsiyet öğrencilerin kelime kullanımında etkin bir unsur değildir.
- Ekonomik seviye öğrencilerin kelime kullanımında bir miktar etkilidir.
- Yazı türü öğrencilerin kelime kullanımında çok etkin bir öneme sahiptir.
- Çalışmamızla birlikte ortaya çıkan veriler, dilimizin genel kelime servetinin ortaya çıkarılmasında bir basamak görevi görecektir.
- Çalışmamız sonunda ortaya çıkan verilerde, deyim, atasözü ve ikilemelerin kullanım sayısının yeterli olmadığı, bu alanda öğrencilerin ciddi problemlerinin olduğu ortaya çıkmıştır.

- Öğrencilerin yeterince deyim, atasözü ve ikileme kullanamamaları, alanında uzman kişilerin, alanlarında yapacakları çalışmaların yöntemine ışık tutacaktır.

KAYNAKÇA

- AFETİNAN, A.(1969). Medeni Bilgiler ve Mustafa Kemal Atatürk'ün El Yazıları, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- AKSARI, M.F., KÖKSAL, T. (1988). Kelimeler, Der Hessische Kultur Minister, Weisbaden.
- ALAN, Y. (2006). Eğitimin Şekillendirdiği Üç Yapı: Zihin, Tefekkür, Cemiyet, (<http://people.a2000.nl/aalan/robotik/ucyapi.html> - 22.02.2006).
- ASLAN,A. (2008). Konfüçyüs ve Dil,10.03.2008, (http://www.otlukbeli.k12.tr/iioo/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=38&Itemid=109).
- BAYKOÇ, N., ARI, M. , (1988).“12- 30 Aylık Türk Çocuklarında Dilin Kazanılması” Ankara: Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi.
- BİLGİN, N. (1988). Kelime Hazinesi Konusunda Bir Araştırma, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı (Yayınlanmamış Araştırma Raporu).
- ÇIPLAK, M. (2005). İlköğretim 5. 8. Sınıf İle Orta Öğretim 11. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlardaki Aktif Kelime Hazinesinin Tespiti Üzerine Kelime Serveti Araştırması Uşak İli Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- ÇİFÇİ, M. (1998), Türkçe Öğretiminde Temel İlkeler. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:1.
----- (1991). Bir Grup Yükseköğrenim Öğrencisi Üzerinde Kelime Serveti Araştırması. Danışman: Prof. Dr. Sadık TURAL(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DAVASLIGİL, Ü. (1995). Farklı Sosyo- Ekonomik ve Kültürel Çevreden Gelen Birinci Sınıf Çocuklarının Dil Gelişimine Okulun Etkisi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- DEMİR C.(2006). Türkçe/ Edebiyat Eğitimi ve Kişisel Kelime Serveti, Milli Eğitim, Sayı 169, Ankara.

- DEMİR, C. SARI, M. ŞENGÜL, A. (1999). Fakülte ve Yüksekokullar İçin Türk Dili Kompozisyon Bilgileri, Ankara: Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları: 25.
- DURU, K. (2007), İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Aktif Kelime Servetinin Belirlenmesi (Uşak / Sivaslı Örneği) Dan: Yard.Doç.Dr.Selcen ÇİFCİ (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- ERGİN, M. (1985). Türk Dil Bilgisi, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- EVLİYAĞLU, G. (1973). Konuşma Sanatı (Fonetik, Diksiyon, Retorik), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- ERGİN, M. (1985). Türk Dil Bilgisi, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- GÖZLER, F. (1978). Örnekleriyle Temel Kompozisyon Bilgileri, Ankara: İnkılâp ve Aka Yayınevi.
- GÖZ, İ. (2003). Yazılı Türkçenin Kelime Sıklığı Sözlüğü, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları:823.
- HARİT, Ö.(1972). Samsun ve Ankara İllerinin 6–7 Yaş Çocuklarında Kelime Hazinesi Araştırması, Ankara: MEB planlama- Araştırma ve Koordinasyon Dairesi.
- KARAKUŞ, İ. (2000). Türkçe Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi (Öğretmen El Kitabı),Ankara: Sistem Ofset Yayınları.
- _____,(2002). Dil Öğretiminin Biyo-Psiko-Sosyolojik Boyutları, Türk Dili “ Dil ve Edebiyat Dergisi” Sayı: 607, İstanbul.
- ÖNER, Necati. ARI Meziyet, (1989). 12–30 Aylık Türk Çocuklarında Dilin Kazanılması, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi, Ankara.
- PARS, V.B, PARS, C. (1954), Okuma Psikolojisi ve İlk Okuma Öğrenimi, İstanbul: Maarif Basımevi.
- SAPIR, E. (1983), Dil ve Toplum, Çev. Ömer Demircan, XX. Yüzyıl Dilbilimi, Ankara.

- TİTİZ,İ. Kavram Tabanında Uzlaşma Ulusal Bütünlüğün Kendisidir, (<http://www.titazitiz.com/yazi.php?id=90> – 22.02.2007).
- TOSUNOĞLU, M. (2007). Kelime Servetinin Eğitim Öğretimdeki Yeri ve Önemi, (<http://www.egitim.aku.edu.tr/tosunoğlu.htm>)
- (TDK)Türk Dil Kurumu, (1998). Türkçe Sözlük, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÜNSAL, H.(2005). İlköğretim 5. sınıflar ile 8. sınıfları ve orta öğretimdeki 11. sınıfların sözlü anlatımdaki aktif kelime hazineleri/ Afyon Merkez Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- ÜSTÜNER, A. (2007), Türkçenin Anlatım Gücü, [www.Türkçeegitimi.com/forum/arşiv - baslik 1083. 0.html.25k](http://www.Türkçeegitimi.com/forum/arşiv-baslik1083.0.html.25k).
- UYGUR, N.(1962). Dilin Gücü, İstanbul.
- YAŞIN, Z. (1981). Çocuğun Dil Gelişiminde Ölçüt Sorunu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.